

Sorin BOCANCEA
(coordonator)

RĂZBOIUL DIN UCRAINA

UN CONFLICT REGIONAL CU EFECTE GLOBALE

POLIS
BOOKS

SORIN BOCANCEA
(COORDONATOR)

RĂZBOIUL DIN UCRAINA
UN CONFLICT REGIONAL
CU EFECTE GLOBALE

2023
POLIS
BOOKS IAȘI

Lector: Sorin Bocancea
Concepția grafică a copertei: Andrei Cucu
Foto copertă: frimufilms, „Generative AI a column of modern tanks goes down a road
flying the flag of Ukraine”, <https://www.freepik.com/>

© 2023 Polis Books pentru prezenta ediție
Reproducerea parțială sau totală a prezentei cărți fără acordul Editurii
constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Editura Polis Books
Iași, str. Bălușescu nr. 2, jud. Iași
polisbook@revistapolis.ro

Sorin Bocancea (coordonator), *Războiul din Ucraina.*
Un conflict regional cu efecte globale, 714 p., 2023

ISBN: 978-606-95777-0-7

Cuprins

<i>Abrevieri</i>	8
<i>Notă asupra ediției</i>	10
<i>Introducere</i>	12

PARTEA I

RUSIA ȘI UCRAINA:

ISTORIE COMUNĂ, POPOARE DIFERITE, PROIECTE DIVERGENTE

Drama revoluției naționale din Ucraina și premisele politicii bolșevice de „indigenizare” (1917-1921) (<i>Cosmin Popa</i>).....	31
Aspecte identitar-istorice relevante pentru conflictul ruso-ucrainean. De la Rusia Kieveană la agresiunea armată din 2022 (<i>Șerban F. Cioculescu</i>).....	48
Premisele istorice ale unei „operațiuni speciale” (<i>Gheorghe Onișoru</i>).....	75
Ucraina este cimitirul ambiției imperiale ruse (<i>Robert Adam</i>).....	81
Acordurile de la Minsk și eșecul păcii în Donbas (<i>Sebastian Rusu</i>).....	89

PARTEA A II-A

PORTRETUL AGRESORULUI.

COORDONATE ISTORICE, CULTURALE ȘI IDEOLOGICE

Distopia lui Putin (<i>Sorin Antohi</i>).....	96
Călărețul de Aramă cu Trei Chipuri bântuie prin Europa. Gânduri și amintiri pe fondul războiului ruso-ucrainean (<i>Anton Carpinski</i>).....	109
Călărețul de Aramă. Identitate și imperialism în Rusia, de la Romanovi la Putin (<i>Ioan Stanomir</i>).....	131

Zidul Kievului. Din nou, două Europe (<i>Sorin Bocancea</i>).....	139
Rațiunea ca revoltă a libertății (<i>Florin Müller</i>)	164
Cum s-a întors Rusia la barbarie, crimă și infamie. O perspectivă asupra războiului de agresiune și ocupație al Federației Ruse în Ucraina (<i>Alexandru Muraru</i>).....	169

PARTEA A III-A

DISPOZITIVELE DE RĂZBOI ALE ACTORILOR IMPLICAȚI: MILITAR, ORGANIZAȚIONAL ȘI PROPAGANDISTIC

Drumul spre victorie al Kievului (<i>Alexandru Grumaz</i>)	186
CSI, CICA și BRICS: „tovarăși vremelnici” ai Rusiei pe drumul noii ordini mondiale (<i>Cristian Bocancea</i>)	220
Războiul ucrainean între încălcările dreptului internațional și pericolul revenirii la politica sferelor de influență (<i>Sabin Drăgulin</i>).....	234
Rusia lui Putin și războiul ideologic împotriva lumii. Consecințe pentru securitatea internațională (<i>Julian Chifu</i>)	247
Laitmotive ale propagandei de război utilizate de Rusia în conflictul armat cu Ucraina (<i>Gheorghe-Ilie Fârte</i>)	261
Evoluția narațiunilor politice din Ucraina și Rusia în perioada războiului (<i>Marin Gherman</i>)	295
De ce este fascistă Rusia lui Putin și de ce luptă Ucraina pentru lumea liberă și trebuie să câștige (<i>Marian Voicu</i>)	309
Corul și megafonul. Tipuri de comunicare în războiul din Ucraina (<i>Brîndușa Armanca</i>).....	327

PARTEA A IV-A

CADRUL JURIDIC INTERNAȚIONAL AL DESFĂȘURĂRII RĂZBOIULUI

De la pace la război: reglementări și instituții internaționale (<i>Cristi Danileț</i>)	342
Războiul ruso-ucrainean. Aspecte de drept internațional în războiul hibrid (<i>Serhii Hakman</i>).....	374

PARTEA A V-A

IMPLICAȚIILE PSIHOLOGICE ALE RĂZBOIULUI

Dimensiunea psihologică a războiului ruso-ucrainean. Cazul refugiaților din Ucraina în Republica Moldova (<i>Ruslana Grosu</i>).....	402
--	-----

PARTEA A VI-A

EFECTELE RĂZBOIULUI ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Efectul celei de-a doua agresiuni ruse împotriva Ucrainei asupra scenei politice românești (<i>Cristian Preda</i>).....	428
Războiul hibrid pentru colonizarea minților. Propaganda prorusă din România (<i>Constantin Ilaș</i>).....	438
România și Republica Moldova pe frontul propagandei proruse în contextul războiului din Ucraina (<i>Ileana Racheru</i>).....	479
Războiul din Ucraina și schimbările geopolitice care afectează Republica Moldova (<i>George Damian Mocanu</i>).....	488

PARTEA A VII-A

LUMEA DEMOCRATICĂ. REACȚII, CULPE ȘI VULNERABILITĂȚI

Polonia 1939 – Ucraina 2022. Lecțiile începutului celui de-al Doilea Război Mondial (<i>Radu Carp</i>).....	498
Războiul lui Putin – sfârșitul ultimei distopii imperiale din Europa? (<i>Valentin Naumescu</i>).....	502
Sanctions and the War in Ukraine: A Theory of Change Approach (<i>Reggie Kramer, Ludmila Stuparu</i>).....	517
Putin și mesianismul revoluționar ca virus autoimun. Un război al erorilor mondiale (<i>Petre M. Iancu</i>).....	568

Ipocrizia ca ideologie a raționalității pure. Progresismul și războiul (<i>Tudor Pitulac</i>).....	587
„Această lume a permis răului să crească.” Câteva gânduri despre cronică a unui război anunțat (<i>Iulia Badea-Guérítée</i>).....	604
Basmul <i>Cenușăreasa</i> repovestit sau Cum a ajuns Ucraina la miezul nopții campioana democrației din Europa de Est (<i>Dragoș Dragoman</i>)	610
Rusia și Europa: întrebări asupra unui viitor apropiat (<i>Angelo Chielli</i>).....	623

PARTEA A VIII-A

CONSECINȚE GEOSTRATEGICE ALE RĂZBOIULUI DIN UCRAINA

Ucraina 2022. Primul război mondial al erei internetului? (<i>Marius Văcăreli</i>).....	628
RIP – ordinea internațională liberală (<i>Alexandru Lăzescu</i>).....	642
„Războiul neterminat” al Rusiei cu lumea (<i>Dan Pavel</i>).....	658
Războiul din Ucraina, sfârșitul postcomunismului și lumea postpandemică (<i>Emanuel Copilaș</i>).....	675
Războiul din Ucraina, un test pentru viitorul Europei (<i>Miruna Munteanu</i>)	688
Război și pace. O abordare economică (<i>Gabriel Mursa</i>).....	692
<i>Note despre autori</i>	701

Laitmotive ale propagandei de război utilizate de Rusia în conflictul armat cu Ucraina

Gheorghe-Ilie Fârte

Introducere

Pentru a-și procura de la alții lucrurile dorite, persoanele și popoarele recurg fie la tranzacții voluntare, fie la violență. În cazul tranzacțiilor voluntare, părțile implicate *descoperă* prin negociere o zonă de câștig mutual. Ele oferă altora anumite beneficii (de care se pot dispensa) pentru a primi la schimb alte beneficii (pe care le apreciază mai mult). Prin contrast, părțile care recurg la violență încearcă să *impună* o zonă de câștig unilateral în care să-și poată maximiza beneficiile dorite pe seama celorlalți. Ghidați de interesul propriu bine înțeles, participanții la tranzacțiile voluntare au capacitatea și motivația de a investiga cu obiectivitate faptele relevante. Ei tind să respecte în comunicare standardul veridicității, iar atunci când – involuntar – se abat de la el, nu ezită să restabilească adevărul spuselor lor. Guvernați de interesul egoist de a-și maximiza profitul, agresorii din tranzacțiile involuntare sunt indiferenți sau chiar ostili față de adevăr. Atunci când trebuie să comunice cu privire la conduita lor, ei tind să prezinte faptele în mod distorsionat și tendențios astfel încât pretențiile și acțiunile lor să poată fi privite ca rezonabile de un public neavizat. Evident, în viața socială, tranzacțiile voluntare și conflictele violente apar mult mai frecvent în versiuni hibride decât în formă pură. Cu toate acestea, este relativ ușor să ne dăm seama când predomină principiul *quid pro quo* și când prevalează principiul aservirii voinței celuiilalt.

Conflictele armate dintre state sunt jocuri cu sumă nulă, în care una dintre părți – *agresorul* – încearcă să-și impună condițiile asupra celeilalte părți, anume *victimă*. Deși toate statele implicate în război se declară în legitimă apărare, există întotdeauna o agenție statală care inițiază folosirea violenței, jucând rolul de agresor. Prin însuși faptul că inițiază folosirea violenței, agresorul dovedește că se percepe mai puternic decât victima și crede în victorie. Totuși, în ciuda ascendentului

perceput, agresorul conștientizează prezența riscului de a pierde războiul (din cauza unor factori trecuți cu vederea). Așa cum bine a observat un invitat la emisiunea *Seară cu Vladimir Soloviov* de pe canalul TV Rusia 1, statul care dă un ultimatum altui stat – amenințându-l cu războiul – își dă lui însuși un ultimatum (să câștige războiul)¹. Înfrângerea pe câmpul de luptă pornește aproape întotdeauna numărătoarea inversă pentru guvernanții care au declanșat agresiunea armată.

În ciuda sorților aparent favorabili, orice stat agresor poate fi învins dacă pierde sprijinul armatei, susținerea poporului, loialitatea aliaților și simpatia sau prietenia statelor neutre². Pentru a câștiga, păstra și consolida suportul acestor *stakeholderi*, statul agresor trebuie să facă un efort deliberat și sistematic de a modela percepțiile, de a manipula cognițiile și de a direcționa comportamentele celorlalți în acord cu scopul fundamental urmărit. Cu alte cuvinte, statul agresor trebuie să recurgă la propagandă, mai exact la o specie a *propagandei de război*, care nesocotește sau chiar contrazice standardul veridicității.

Pe 24 februarie 2022, armata rusă a invadat pe un front larg teritoriul Ucrainei, continuând agresiunea începută cu opt ani mai devreme prin ocuparea Crimeii³. Așa cum era de așteptat, acțiunile armate ale Rusiei au fost dublate de o intensă propagandă de război orientată spre demoralizarea Ucrainei, intimidarea aliaților actuali sau potențiali ai Ucrainei, mobilizarea și întărirea spiritului de luptă al armatei, consolidarea sprijinului popular și obținerea simpatiei sau măcar a neutralității binevoitoare din partea statelor neimplicate în conflict.

În consonanță cu celelalte țări membre ale Uniunii Europene și NATO, România și-a declarat susținerea față de Ucraina și, implicit, ostilitatea față de Rusia. La fel ca în celelalte țări partenere, autoritățile române au restricționat fluxul de informații venit din Rusia pentru a feri publicul românesc (atât cât se poate în condițiile societății informaționale globalizate) de eventualele efecte

1. Alfons López Tena (@alfonslopezteni), „On Russia’s primary TV channel, hosted by Putin’s top propagandist Vladimir Solovyov, defeat is forecasted and presented, not as the end of Putin’s regime, but as the end of Russia itself – Like all dictators do, parading as the embodiment of the Fatherland”, Twitter, 27 martie 2022, 11:17 p.m., <https://twitter.com/alfonslopezteni/status/1508176328679469066>, accesat pe 25 octombrie 2022.
2. Arthur Ponsonby, *Falsehood in War-Time*, George Alen & Unwin Ltd., London, 1928, <https://archive.org/details/FalsehoodInWarTime1928>, accesat pe 10 iunie 2021.
3. Escaladarea conflictului dintre Rusia și Ucraina în urma Euromaidanului din februarie 2014 este excelent prezentată în următoarele lucrări: David R. Marples, (ed.), *The War in Ukraine’s Donbas: Origins, Contexts, and the Future*, Central European University Press, Budapest, 2022; Daria Platonova, *The Donbas Conflict in Ukraine: Elites, Protest and Partition*, Routledge, London and New York, 2022; Andrew Wilson, *Ukraine’s Orange Revolution*, Yale University Press, New Haven and London, 2005.

pernicioase ale propagandei de război moscovite. Asemenea restricții s-au aplicat frecvent în situații de conflict și pot fi aduse argumente în sprijinul adoptării lor. Pe de altă parte însă, propaganda de război rusă poate și trebuie să se constituie în obiect de investigație științifică. Cunoașterea veridică a laitmotive-
lor propagandei de război și a vectorilor de diseminare a informației poate ajuta la contracararea eforturilor propagandistice care sunt menite să submineze coeziunea și moralul propriei societăți.

Scopul cercetării noastre este acela de a evidenția temele fundamentale sau motivele care apar recurent în propaganda de război rusă. În acest sens, apelând la *metoda analizei tematice*, vom analiza mesajele referitoare la războiul din Ucraina care au fost diseminate de oamenii și instituțiile de presă ruse prin prisma „principiilor propagandei de război” așa cum au fost ele prezentate și ilustrate de Arthur Ponsonby¹ și Anne Morelli². Din cauza barierei lingvistice și a restricțiilor privind accesul la sursele de informare ruse, ne limităm analiza la articolele publicate pe site-ul agenției de presă TASS (<https://tass.com>) și la postările de pe Twitter (<https://twitter.com>) care reproduc și comentează intervențiile lui Vladimir Soloviov, considerat de Departamentul de Stat al Statelor Unite „cel mai energic propagandist al Kremlinului”³. În total, au fost analizate 58 de articole de pe site-ul agenției de presă TASS și 40 de postări de pe Twitter cu fragmente din emisiunea *Seară cu Vladimir Soloviov* de pe canalul TV Rusia 1. În cazul articolelor redundante, în care s-a făcut referire aproape textual la aceeași informație, am citat doar unul dintre ele.

În cele ce urmează, vom diferenția propaganda de război de alte tipuri de propagandă și vom corela „principiile” sau, mai bine zis, (lait)motivele propagandei de război cu articolele de presă de pe site-ul TASS și cu postările de pe Twitter care le ilustrează.

De la propagandă la propaganda de război a agresorului

În ciuda conotațiilor negative care îi sunt atribuite, *propaganda în general* nu are nimic reprobabil. Definită drept „încercarea deliberată [și] sistematică de a modela percepțiile, de a manipula cognițiile și de a direcționa comportamentul

---

1. *Ibidem*.

2. Anne Morelli, *Die Prinzipien der Kriegspropaganda*, ediția a 2-a, Klampen Verlag, Springe, 2014.

3. US Department of State, „Faces of Kremlin Propaganda: Vladimir Solovyov”, *US Department of State*, 31 martie 2022, <https://www.state.gov/disarming-disinformation/faces-of-kremlin-propaganda/vladimir-solovyov>, accesat pe 25 octombrie 2022.

pentru a obține un răspuns care promovează intenția propagandistului”¹, „managementul atitudinilor colective prin manipularea simbolurilor semnificative”² sau „efortul îndreptat sistematic către câștigarea suportului popular pentru o opinie sau curs al acțiunii”³, propaganda joacă un rol esențial în prezervarea instituțiilor sociale, cristalizarea opiniei publice și menținerea coeziunii unei societăți. Fără propagandă, ar fi greu de încheșat și armonizat interesele colective din viața economică, socială, politică și culturală a unei societăți deschise și pluraliste. De altfel, Edward Bernays folosea termenul de „propagandă” ca sinonim pentru cel de „relații publice”⁴.

Propaganda în sine nu este reprobabilă chiar dacă vizează în mod esențial configurarea și consolidarea unor „scurtcircuite” (*shortcuts*) pentru înțelegere și acțiune⁵. Propagandiștii folosesc frecvent simboluri, sloganuri, formule de efect sau meme pentru a simplifica informația despre anumite persoane publice, programe politice, produse, companii sau situații. Este adevărat că acești „simplificatori de informație” duc uneori la o cunoaștere reduționistă, stereotipă sau caricaturală din partea publicului larg. Pe de altă parte însă, aceste „scurtcircuite” propagandistice oferă o *informație minimală și atractivă* despre realități complexe și în parte străine maselor largi de oameni. Persoanele cu interese superioare de cunoaștere pot corija și completa din alte resurse informațiile primite pe cale propagandistă.

În plus, propaganda face ca ideile să devină „acționabile”, solidarizând și mobilizând categorii largi de populație în direcția unor scopuri colective. Spre exemplu, democrația politică, economia de piață și religia nu pulsează în prezența unor adevăruri neutre și indiferente, ci sub influența mesajelor propagandistice deopotrivă rezonabile și încărcate emoțional. Mesajele propagandistice sunt cele care îmboldesc masele largi de oameni să voteze, să cumpere produse sau să participe la serviciile religioase, iar nu teoriile politologilor, legile economice sau dogmele teologice.

Dacă este subordonată standardului veridicității, nici *propaganda de război* în sine nu este reprobabilă. Din cauza iureșului de evenimente dramatice pe care-l generează, războiul creează un climat de anxietate, confuzie și tensiune.

1. Garth S. Jowett, Victoria O'Donnell, *Propaganda and Persuasion*, ediția a 5-a., Sage Publications, Thousand Oaks (CL), 2012.
2. David R. Willcox, *Propaganda, the Press and Conflict: The Gulf War and Kosovo*, Routledge, London and New York, 2005, p. 10.
3. Edward L. Bernays, *Propaganda*, Liveright Publishing Company, New York, 1928, p. 21, <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.275553/page/n3/mode/2up>, accesat pe 10 iunie 2021.
4. *Ibidem*.
5. Edward L. Bernays, „Molding Public Opinion”, in *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 179, 1935, p. 84, DOI: 10.1177/000271623517900111.

În acest climat excepțional, masele devin excesiv de credule, putând cădea ușor pradă diseminatorilor de zvonuri. Războiul reclamă înflăcărarea pasiunii (patriotice) pentru a putea fi acceptate pierderile de vieți omenești, pagubele materiale și privațiunile de tot felul. Războiul necesită mobilizarea și încordarea supremă a tuturor resurselor umane și materiale ale unui popor. Războiul cere eforturi constante de a ridica moralul militarilor și civililor¹. Pentru a răspunde la toate aceste provocări, țara care devine victima unei agresiuni armate trebuie să beneficieze de sprijinul propagandei de război.

Propaganda de război aduce statului supus agresiunii, printre altele, următoarele avantaje:

- împiedică inamicul să domine cu propriile mesaje și narațiuni spațiul informațional al țării;
- satisface cu informații pertinente (organizate ca scurtcircuite) nevoia de cunoaștere a publicului larg;
- creează și menține o stare de elan patriotic în care sacrificiile materiale și umane să fie general acceptate;
- menține moralul armatei și a întregului popor în situațiile de cumpănă inerente oricărui război.

În practicarea propagandei de război, victima agresiunii armate are tot interesul să-și subordoneze platforma de mesaje standardului veridicității. Doar adevărul îi poate confirma statutul de victimă aflată în situația de legitimă apărare și îi poate asigura simpatia sau sprijinul țărilor neutre. Diseminarea cu bună știință a unui neadevăr ar afecta credibilitatea victimei într-o măsură mult mai mare decât pe cea a agresorului. Spre exemplu, afirmația neverificată a lui Volodimir Zelenski că cele două rachete care au lovit Polonia au fost trase de partea rusă a trezit vii critici în sfera mediatică euro-atlantică (în special pe rețelele sociale) în ciuda simpatiei generale pentru cauza ucraineană².

Spre deosebire de victima agresiunii, statul agresor folosește premeditat și sistematic minciuna ca armă eficientă pentru a-și justifica deciziile costisitoare și nedrepte, pentru a-și amăgi propriul popor, pentru a induce în eroare inamicul și pentru a câștiga simpatia neutrilor³. *Propaganda de război mincinoasă* încearcă să speculeze:

1. Arthur Ponsonby, *loc.cit.*

2. Tom Elliott (@tomselliott), „Zelenskyy yesterday: ‘Terror is not limited to our national borders. Russian missiles hit Poland ... NATO territory. This is a Russian missile attack on collective security – a very significant escalation. We must act’”, Twitter, 16 noiembrie 2022, 2:04 p.m., <https://twitter.com/tomselliott/status/1592851112654032898>, accesat pe 17 noiembrie 2022.

3. Arthur Ponsonby, *op.cit.*, p. 13.

- sugestibilitatea și credulitatea sporită a maselor în situații de criză extremă;
- viteza de circulație crescută a mesajelor;
- împușinarea momentelor de reflecție critică;
- dificultatea de a restabili prompt adevărul cu privire la faptele aflate în vizorul opiniei publice.

Propagandiștii statului agresor inventează sau distorsionează fapte, „relevă” circumstanțe ascunse și colorează cu emoții violente tabloul conflictului astfel încât justețea propriei cauze și răutatea absolută a inamicului să pară incontestabile¹.

Este demn de remarcat faptul că propaganda exercitată de un regim autoritar și agresiv nu se limitează la justificarea cvasirațională a propriilor decizii, la persuadarea părților cointeresate sau la îndoctrinarea propriului popor. Așa cum excelent a argumentat Haifeng Huang, ea are și o dimensiune *nepersuasivă*, axată pe *semnalizarea tăriei regimului* în menținerea controlului politic și impunerea unui anumit raport de forțe². Regimurile autoritare și agresive știu prea bine că unele mesaje sunt atât de inepte sau contrazic atât de flagrant realitatea încât nu le poate crede nimeni. Cu toate acestea, mașina de propagandă a regimului le diseminează constant prin canalele media pentru a semnaliza hotărârea neînduplecată de a domina și de a menține controlul chiar și în răspărul realității.

Propaganda de război a Rusiei în războiul de agresiune contra Ucrainei

Declanșată pe 24 februarie 2022, invazia armatei ruse în Ucraina nu a marcat începutul unei agresiuni, ci o escaladare dramatică a unui conflict armat deja existent. Imediat după victoria Revoluției Euromaidan din februarie 2014, care a orientat Ucraina spre Occident, Rusia a ocupat militar Crimeea, mai întâi sub acoperire, iar mai apoi în mod deschis. În mai puțin de o lună, s-a organizat un simulacru de referendum privind statutul Crimeii, liderii proruși ai provinciei au declarat independența „Republicii Crimeea” și au cerut imediat încorporarea acesteia în Federația Rusă, iar, în final, Consiliul Federației și Vladimir Putin au ratificat actul de anexare. Pe același model de destabilizare, în regiunea Donbas, au apărut mai întâi proteste pașnice ale populației rusofone față de noile autorități de la Kiev. Protestele au căpătat amploare și au devenit violente. Cu sprijinul Rusiei, protestatarii au ocupat clădirile publice, au proclamat independența Republicilor

1. *Ibidem*, pp. 13-16.

2. Haifeng Huang, „Propaganda as Signaling”, in *Comparative Politics*, vol. 47, nr. 4, 2015, p. 420, <http://www.jstor.org/stable/43664158>, accesat 1 februarie 2021.

Donețk și Luhansk și au organizat miliții de apărare a mișcării separatiste în fața trupelor trimise de noile autorități de la Kiev pentru a restabili ordinea. Luptele dintre forțele guvernamentale și milițiile separatiste au continuat, cu câteva întreruperi datorate acordurilor de pace Minsk I (5 septembrie 2014) și Minsk II (12 februarie 2015), până la invazia rusă din 24 februarie 2014. Pe schema de acțiune folosită în Crimeea, „Republica Populară Donețk” și „Republica Populară Luhansk” și-au declarat independența, au depus cerere de încorporare în Federația Rusă și s-au pus sub protecția autorităților de la Moscova¹.

Evident, războiul actual dintre Rusia și Ucraina este un fenomen mult mai complex decât lasă să se vadă o prezentare succintă de evenimente importante. Pentru a-l înțelege mai bine, ar trebui să ținem cont de tribulațiile statului independent Ucraina după destrămarea Uniunii Sovietice, de relațiile pe care le-au avut popoarele născute din matca Rusiei Kievene atât între ele însele, cât și cu popoarele vecine, dar și de modificarea structurilor internaționale de securitate după destrămarea Tratatului de la Varșovia și extinderea NATO². În spațiul restrâns al acestui articol, vom face referire la asemenea date contextuale doar în măsura în care au relevanță directă pentru analiza mesajelor propagandistice ale Kremlinului.

În cele ce urmează, vom pune în corespondență mesajele de propagandă rusești publicate pe site-ul agenției de presă TASS și Twitter cu „princiipiile” sau laitmotivele propagandei de război formulate și ilustrate (cu exemple din războaiele secolului XX) de Arthur Ponsonby și Anne Morelli:

- (1) Noi nu am dorit războiul și doar ne apărăm;
- (2) Inamicul nostru este singurul vinovat pentru acest război;
- (3) Liderul țării inamice este răul absolut, asemenea Diavolului;
- (4) Noi nu suntem animați de interese egoiste, ci apărăm o cauză nobilă;
- (5) Inamicul nostru a comis atrocități cu premeditare; faptele aparent similare comise de oamenii noștri au fost greșeli neintenționate;
- (6) Inamicul nostru a folosit sau vrea să folosească arme ilegale;
- (7) Pierderile proprii sunt mici, însă cele ale inamicului sunt considerabile;
- (8) Cauza noastră este sprijinită de intelectuali, artiști și alte personalități prestigioase;
- (9) Cauza noastră este sfântă;

---

1. David R. Marples, *op.cit.*; Daria Platonova, *op.cit.*; Andrew Wilson, *op.cit.*

2. Bohdan Harasymiw, *Post-Communist Ukraine*, Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, Edmonton and Toronto, 2002; Serhii Plokhyy, *The Frontline: Essays on Ukraine's Past and Present*, Harvard Ukrainian Research Institute, Cambridge (MA), 2021; Marc Miles Vaughn, *The History of Ukraine and Russia: The Tangled History that Led to Crisis*, History Demystified, 2022.

- 268
- (10) Oricine aruncă o umbră de îndoială asupra cauzei noastre ajută inamicul și este un trădător;
  - (11) Totul decurge conform planului; victoria este aproape.

Așa cum vom vedea, aceste laitmotive sunt inegal folosite în propaganda de război a Rusiei. În plus, ele au o încărcătură diferită în raport cu propaganda de război folosită în războaiele anterioare.

Noi nu am dorit războiul și doar ne apărăm

Dreptul la legitimă apărare a fost invocat încă de președintele Vladimir Putin în discursul ținut în dimineața zilei de 24 februarie 2022, când a anunțat începutul „operațiunii militare speciale”¹. Mai exact, Putin a susținut că nu are în plan ocuparea teritoriului ucrainean, ci

- protejarea populației din Donbas de umilințele și genocidul la care a recurs regimul de la Kiev,
- demilitarizarea și denazificarea Ucrainei;
- aducerea în fața justiției a celor care au comis crime sângeroase împotriva civililor².

Declarația lui Vladimir Putin privind desfășurarea operațiunii militare speciale ca fiind luată doar în ultimă instanță și numai în scop de apărare a fost reiterată constant și aproape în aceiași termeni de politicienii și jurnaliștii ruși³.

Odată cu prelungirea războiului, responsabilii politici și militari, dar și oamenii din presă au dezvoltat tema atacului în legitimă apărare pe mai multe direcții. Relatând – imediat după invadarea Ucrainei – discuțiile lui Vladimir Putin cu ministrul Apărării Serghei Șoigu, și cu șeful Statului-Major General, Valeri Gerasimov, TASS s-a mărginit să repete că operațiunea specială din Ucraina a fost lansată doar „după ce liderii republicilor din Donbas au cerut ajutor”⁴.

1. Paul Craig Roberts, „Here Is the Full Text of Putin’s Speech This Morning, Feb 24, 2022”, *Paul Craig Roberts: Institute for Political Economy*, 24 februarie 2022, <https://www.paulcraigroberts.org/2022/02/24/here-is-the-full-text-of-putins-speech-this-morning-feb-24-2022>, accesat pe 27 martie 2022.
2. *Ibidem*.
3. TASS, „Special operation in Donbass to be intensified”, TASS: Russian News Agency, 11 aprilie 2022, <https://tass.com/world/1435707>, accesat pe 20 septembrie 2022; TASS, „Russia begins another stage of special military operation in Ukraine, says Lavrov”, TASS: Russian News Agency, 19 aprilie 2022, <https://tass.com/defense/1439691>, accesat pe 20 septembrie 2022.
4. TASS, „Putin meets with Russian defense minister and chief of general staff”, TASS: Russian News Agency, 27 februarie 2022, <https://tass.com/politics/1412577>, accesat pe 20 septembrie 2022.

O lună mai târziu, șeful delegației ruse în discuțiile cu Ucraina, consilierul prezidențial Vladimir Medinski, a declarat că Rusia a fost forțată să înceapă o operațiune în Ucraina, deoarece existau „dovezi de necontestat că Kievul se pregătea pentru o ofensivă în Donbas”. Potrivit aceluiași demnitar, Ucraina ar fi practicat un „genocid total” asupra locuitorilor din Donbas, ar fi lucrat la crearea de arme biologice, ar fi ridicat public problema reînarmării nucleare și ar fi urmărit instalarea unor baze militare NATO pe teritoriul său¹. Într-un interviu acordat cotidianului *Rossiyskaya Gazeta*, secretarul Consiliului de Securitate al Rusiei, Nikolai Patrușev, a etichetat Ucraina drept „cap de pod neo-nazist creat de Occident în apropierea granițelor ruse”. Operațiunea de demilitarizare și denazificare ar fi fost menită să înlăture amenințarea unei Ucraine „întărite cu armament (...), în special în ceea ce privește dezvoltarea și utilizarea armelor nucleare, chimice și biologice”². Dificultățile redutabile întâmpinate în desfășurarea invaziei militare și pierderile enorme suferite de Rusia, l-au făcut pe șeful adjunct al administrației prezidențiale ruse, Magomedsalam Magomedov, să declare că „decizia de a lansa operațiunea militară specială în Ucraina nu a fost una ușoară, ci necesară, iar președintele Vladimir Putin nu a avut altă opțiune, având în vedere pericolele existente”³. Aceste pericole ar fi fost, în opinia lui, sprijinul deschis și promovarea ideologiei neonaziste, militarizarea rapidă a Ucrainei și solicitările constante pentru anexarea teritoriilor ruse⁴.

Dacă articolele de pe site-ul agenției de presă TASS par relativ sobre, intervențiile lui Vladimir Soloviov și ale invitaților lui din cadrul emisiunii *Seară cu Vladimir Soloviov* au devenit – odată cu prelungirea războiului – din ce în ce mai radicale, ofensatoare și departe de adevăr. Astfel, Ucraina este considerată o „țară grav bolnavă”, „saturată cu arme de către NATO” și care îi urăște pe ruși așa cum Cain l-a urât pe Abel. Potrivit lui Vladimir Soloviov, „dacă nu ar fi fost 24 februarie, ar fi fost ruine și sute de mii de morți”. Același propagandist a adăugat că Rusia nu se apără doar de Ucraina, ci de Europa, de NATO și de „răul absolut care vine din Occident”⁵. În altă parte, pentru a scuza eșecurile operațiunii

1. TASS, „Russia’s negotiator says proof is incontrovertible Kiev was preparing to attack Donbass”, TASS: Russian News Agency, 30 martie 2022, <https://tass.com/world/1429805>, accesat pe 20 septembrie 2022.
2. TASS, „Russia set to rout Neo-Nazism bridgehead in Ukraine created by West, says security chief”, TASS: Russian News Agency, 26 aprilie 2022, <https://tass.com/world/1443461>, accesat pe 20 septembrie 2022.
3. TASS, „Russia had no other choice but to launch special military operation, says official”, TASS: Russian News Agency, 3 noiembrie 2022, <https://tass.com/defense/1532165>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
4. *Ibidem*.
5. Julia Davis (@JuliaDavisNews), „Meanwhile in Russia: top propagandist Vladimir Solovyov was dispatched to address the youth. He lied up a storm, mixed trash talk

militare din Ucraina, el a supralicitat afirmând că „[Rusia luptă] împotriva unei coaliții formate din 53 de țări, împotriva unui complex militar industrial care are un buget de 1.000 de miliarde de dolari”¹.

Justificarea operațiunii militare din Ucraina prin prisma dreptului la legitimă apărare este flagrant contrazisă de realitate. Rusia luptă doar împotriva Ucrainei, iar nu împotriva NATO, a Europei, a Occidentului sau a unui complex militar-industrial format din 53 de state. Asemenea Rusiei, Ucraina are aliați. Faptul că statele care susțin moral și material Ucraina sunt mai numeroase și mai bogate decât cele care sprijină Rusia nu schimbă datele problemei. Ucraina s-a constituit ca stat suveran și independent în limitele Constituției URSS², în conformitate cu voința cetățenilor ei și în acord cu dreptul internațional. Declarația privind suveranitatea de stat a Ucrainei adoptată de Sovietul Suprem al Ucrainei la 16 iulie 1990, cele două referendumuri din 17 martie 1991 privind suveranitatea Ucrainei și relațiile acesteia cu URSS, actul de proclamare a independenței Ucrainei adoptat de Sovietul Suprem al Ucrainei pe 24 august 1991, precum și referendumul de la 1 decembrie 1991 prin care peste 90% din electoratul prezentat la urne a votat pentru susținerea acestui act constituie un temei solid pentru un stat ucrainean suveran și independent, cu un teritoriu indivizibil și inviolabil. Acceptarea Acordului trilateral privind armele nucleare în ianuarie 1994, ratificarea Tratatului de reducere a armelor strategice (START-1) în februarie 1994 și aderarea la Tratatul de neproliferare nucleară în noiembrie 1994 dovedesc voința de pace a Ucrainei³ și hotărârea de a nu apela la arme de distrugere în masă (nucleare, chimice sau biologice). De altfel, Rusia nu a prezentat nicio probă credibilă că Ucraina are în pregătire asemenea arme. În sfârșit, Tratatul de prietenie, cooperare și parteneriat semnat de președinții Ucrainei și Rusiei la sfârșitul lunii mai 1997 – prin care ambele părți au confirmat și recunoscut inviolabilitatea frontierelor lor existente – este incompatibil cu pretenția Rusiei de a modifica unilateral granița cu Ucraina având statutul de victimă a unei agresiuni.

---

with biblical references & veiled nuclear threats & told the young to get ready to march to the front as soon as they're old enough. Watch this mess”, Twitter, 7 noiembrie 2022, 12:57 a.m., <https://twitter.com/JuliaDavisNews/status/158939-1642653786112>, accesat pe 10 noiembrie 2022.

1. Julia Davis (@JuliaDavisNews), „Watch this roundup of clips, featuring panicked Kremlin propagandists on several state TV programs, discussing impressive gains by Ukraine’s Armed Forces in reclaiming control over Ukrainian territory”, Twitter, 9 septembrie 2022, 9:50 p.m., <https://twitter.com/JuliaDavisNews/status/15683-10989149605888>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
2. TASS, „Right to secession from USSR was ‘time bomb’ under its statehood”, TASS: Russian News Agency, 12 iulie 2021, <https://tass.com/politics/1313211>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
3. Bohdan Harasymiw, *op.cit.*

De altfel, modificarea unilaterală a graniței Rusiei cu Ucraina nici nu pare a avea o clauză de închidere. Pe lângă Crimeea, Donețk și Luhansk, Rusia a organizat anexarea regiunilor Zaporojie și Herson. Acordul de anexare a fost semnat pe 30 septembrie 2022, granițele exacte ale acestor regiuni urmând a fi stabilite ulterior¹. Țara care ocupă militar și încorporează succesiv bucăți din teritoriul unui stat vecin nu se poate prevala de statutul de victimă decât prin sfidarea logicii și a simțului comun, mai ales dacă ia în considerare – cu lăcomie – felul în care noile provincii cucerite pot susține propria economie².

Inamicul nostru este singurul vinovat pentru acest război

Al doilea laitmotiv din propaganda de război a agresorului presupune exonerarea sa de orice responsabilitate și culpabilizarea exclusivă a victimei pentru calamitățile produse de război. Așa cum era de așteptat, în ochii Kremlinului, vina pentru declanșarea „operațiunii militare speciale” o poartă exclusiv liderii ucraineni (în special pe Volodimir Zelenski) și NATO. În acest sens, Dmitri Medvedev, vicepreședintele Consiliului de Securitate al Rusiei, a declarat că războiul din Ucraina putea fi evitat „dacă guvernanții ucraineni ar fi căpătat curaj și ar recunoscut realitățile”, „dacă guvernanții ucraineni nu și-ar fi persecutat propria populație din Donețk și Luhansk timp de opt ani” și „dacă NATO nu ar fi încurajat aspirațiile nord-atlantice ale Ucrainei”³. La rândul său, ministrul rus de Externe Serghei Lavrov, la dezbateră generală din cadrul celei de-a 77-a sesiuni a AG a ONU, a susținut că decizia de a declanșa operațiunea militară din Ucraina a fost cauzată de „incapacitatea Occidentului de a ajunge la un acord [cu Rusia]” și de „războiul Kievului împotriva propriului popor”. Operațiunea militară specială ar fi avut scopul de „a proteja rușii și alți rezidenți din Donbas” și de „a elimina amenințările la adresa securității [Rusiei] pe care NATO le plantase în mod persistent pe pământul ucrainean”⁴.

1. Interfax, „Agreements on admission of LPR, DPR, Kherson and Zaporizhzhya regions to Russia signed in Kremlin”, *Interfax*, 30 septembrie 2022, <https://interfax.com/newsroom/top-stories/83457>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
2. Julia Davis (@JuliaDavisNews), „Meanwhile on Russian state TV: host Vladimir Solovyov and State Duma member Alexander Babakov discuss how Moscow can use stolen Ukrainian territories to prop up Russia’s failing economy. As you must know by now, this was never about NATO or the Nazis – only aggression and conquest”, Twitter, 26 iulie 2022, 6:29 p.m., accesat pe 10 noiembrie 2022.
3. TASS, „Russia’s special military operation in Ukraine goes under moderate scenario”, TASS: Russian News Agency, 27 august 2022, <https://tass.com/politics/1498901>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
4. TASS, „Decision on special military operation triggered by West’s inability to negotiate”, TASS: Russian News Agency, 25 septembrie 2022, <https://tass.com/politics/1512929>, accesat pe 10 noiembrie 2022.

Evaluând critic și obiectiv conduita tuturor părților implicate, se poate argumenta ideea că nici Ucraina, nici NATO nu au ținut cont întotdeauna de interesele legitime ale Rusiei atât cât s-ar fi convenit. Spre exemplu, după destrămarea Blocului Estic, a Tratatului de la Varșovia și a URSS, Rusia s-a trezit singură în fața unei alianțe militare – NATO – care s-a extins inclusiv în fosta ei zonă de influență și și-a asumat obiective globale, dincolo de cele pentru care a fost creată în timpul Războiului Rece. Sentimentul de vulnerabilitate a putut fi accentuat de dorința, exprimată public, a unor state din fosta Uniune Sovietică (Ucraina și Georgia) de a intra în NATO. Or, documentul adoptat la summitul OSCE de la Istanbul în 1999 stipulează în art. 8 din secțiunea a II-a că „statele membre nu-și vor întări securitatea pe seama securității altor state”¹. Este rezonabil să acceptăm că Ucraina și NATO ar fi putut și ar fi trebuit să facă mai mult pentru a liniști temerile Rusiei cu privire la propria ei securitate. Pe de altă parte, autoritățile ucrainene instalate la putere după Revoluția Euromaidan ar fi putut da asigurări mai temeinice populației rusofone din Ucraina că orientarea euro-atlantică a țării nu le va afecta identitatea etnică, folosirea limbii materne și cultivarea unor relații privilegiate de colaborare economică și culturală cu Rusia.

Recunoașterea acestor neajunsuri ale Ucrainei și NATO în negocierile cu Rusia nu justifică în niciun fel agresiunile repetate ale Rusiei. Mai mult, declarațiile repetate ale Kremlinului că negocierile cu Ucraina înseamnă de fapt recunoașterea și acceptarea condițiilor stabilite de Rusia au impus o zonă de câștig unilateral, improprie pentru desfășurarea unor negocieri autentice. De altfel, și după declanșarea operațiunii militare speciale, Kremlinul i-a invitat pe liderii ucraineni la negocieri”, cerându-le să accepte pur și simplu măsurile luate de acesta.

Liderul țării inamice este răul absolut, asemenea Diavolului

Demonizarea inamicului este un principiu al propagandei de război pe care îl aplică *toate* părțile aflate în conflict, însă agresorul recurge pe o scară mult mai largă la insulte și invective pentru a incita la ură împotriva inamicului. Sub acest aspect, propaganda de război rusă a trecut succesiv de la critici severe aduse președintelui Zelenski la demonizarea lui și a tuturor guvernanților ucraineni, la denigrarea luptătorilor ucraineni și a întregului popor ucrainean, respectiv la insultarea țărilor și liderilor politici care susțin cauza ucraineană.

Astfel, într-un articol publicat pe site-ul TASS, președintele Zelenski a fost etichetat ca „persoană cu care este imposibil de negociat” întrucât a respins prin decret recunoașterea de către Rusia a independenței Crimeii, a Republicilor Populare Donețk și Luhansk, precum și a regiunilor Zaporojie și Herson. Pe

1. OSCE, „Istanbul Document 1999”, *Organization for Security and Co-operation in Europe*, <https://www.osce.org/files/f/documents/6/5/39569.pdf>, accesat pe 10 martie 2022.

deasupra, acesta a susținut rezoluția Consiliului de Securitate și Apărare al Ucrainei privind imposibilitatea discuțiilor cu președintele rus Vladimir Putin¹. Criticilor exagerate, dar totuși decente, diseminate de TASS li s-au adăugat invective greu de reprodus ale moderatorului și invitațiilor emisiunii

Seară cu Vladimir Soloviov. În ochii acestora, Volodimir Zelenski este un „demon mic” care „acționează în numele răului total” purtând „roba acceptării și toleranței”². Același Volodimir Zelenski nu ar fi nici evreu, nici credincios, ci o „lepădătură nazistă” și un „diavol mic”³. El ar conduce Ucraina împreună cu un „guvern nazist satanist”⁴, format din „pederasți care neagă esența umanității”, care „promovează valori pederastice” și care „consumă droguri”⁵. Armata ucraineană ar fi formată din „trupe naziste”⁶ puse sub comanda „autorităților banderite naziste ucrainene”, care practică „genocidul împotriva populației ruse sau vorbitoare de limbă rusă”, dar și „împotriva celor care nu acceptă valorile naziste LGBT-transgender”⁷.

Întrucât a criticat aspru Rusia, înaltul reprezentat al Uniunii Europene pentru afaceri externe, Josep Borrell, a fost făcut la aceeași emisiune a lui Vladimir

1. TASS, „Zelensky impossible to negotiate with, talks out of the question”, TASS: Russian News Agency, 11 noiembrie 2022, <https://tass.com/politics/1535411>, accesat pe 13 noiembrie 2022.
2. Timothy Snyder (@TimothyDSnyder), „The Kremlin’s main propagandist wants more terror in order to defeat Satan”, Twitter, 12 noiembrie 2022, 5:54 p.m., <https://twitter.com/TimothyDSnyder/status/1591459405362778114>, accesat pe 13 noiembrie 2022.
3. Julia Davis (@JuliaDavisNews), „Meanwhile on Russian state TV: along with losing his Italian villas to sanctions, state TV host Vladimir Solovyov seems to have lost his mind. This messaging – portraying Ukrainians as ‘satanic Nazis’ and claiming Zelensky is not a Jew – is commonplace on Kremlin-controlled state TV”, Twitter, 9 aprilie 2022, 7:46 p.m., <https://twitter.com/JuliaDavisNews/status/15128342359-37267716>, accesat pe 15 septembrie 2022.
4. *Ibidem.*
5. Francis Scarr (@francis_scarr), „If you thought you’d seen it all from Vladimir Solovyov, think again. In his latest tirade, he calls Russia’s invasion of Ukraine a ‘counterattack’ launched in response to eight years of Ukrainian ‘genocide against those who won’t accept LGBT, transgender-Nazi values’”, Twitter, 1 noiembrie 2022, 8:37 p.m., https://twitter.com/francis_scarr/status/1587514273688854530, accesat pe 13 noiembrie 2022.
6. Anton Gerashchenko (@Gerashchenko_en), „Solovyev is holding grudges against CSTO for not protecting Russia against NATO”, Twitter, 16 noiembrie 2022, 12:35 p.m., https://twitter.com/Gerashchenko_en/status/1592828699224969216, accesat pe 17 noiembrie 2022.
7. Francis Scarr (@francis_scarr), *loc.cit.*

Soloviov „succesor al Diviziei Albastre”¹, „ticălos”, „gură spurcată” și „admirator al lui Franco”². Trecând de la persoane la state sau organizații internaționale, aceiași propagandiști s-au referit la țările baltice cu eticheta „diemiratele tribaltice naziste”³, iar la țările NATO, cu apelativul „Hitler colectiv”⁴.

Mult mai grave decât insultele menționate mai sus sunt analogiile care dezumanizează apărătorii independenței și suveranității Ucrainei. O asemenea analogie forțată este prezentă în următoarea afirmație: „Când doctorul deparazitează o pisică într-o operație specială, este război pentru viermi, însă este o purificare pentru pisică”⁵. Asemenea practici de dezumanizare a inamicului (prin asocierea lui cu un animal respingător și dăunător) au fost folosite de regimul nazist în perioada celui de-al Doilea Război Mondial pentru a-și justifica genocidul împotriva poporului evreu. Etichetele infamante și insultele sunt mijloace de învolburare a mâniei; folosirea lor echivalează cu un îndemn la violențe și crime.

Noi nu suntem animați de interese egoiste, ci apărăm o cauză nobilă

Deși luptă cu mijloace violente pentru impunerea unei zone de câștig unilateral în relația cu victima, țara agresoare tinde să-și evedențieze moderația și bunele intenții. Astfel, invazia declanșată pe 24 februarie 2022 nu este recunoscută

1. Divizia Alastră a fost o unitate spaniolă de voluntari care a luptat de partea Germaniei Naziste pe frontul antisovietic în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.
2. Francis Scarr (@francis_scarr), “The latest target of Vladimir Solovyov’s ire is EU foreign policy chief Josep Borrell. The Kremlin alleges that he called Russia ‘fascist’, but his spokesman said there had been a translation error”, Twitter, 6 septembrie 2022, 2:00 p.m., https://twitter.com/francis_scarr/status/1567105516-479942657, accesat pe 15 septembrie 2022.
3. Sith-Gay Lapdog (@SithGayLavrov), “Dear following, hoping you all appreciate what difficult job poor Sergei has, making diplomatic compromise with countries outside Russia, compared with complete nutters inside Russia such as our top propagandist Vladimir Solovyov!”, Twitter, 18 August 2022, 9:53 p.m., <https://twitter.com/SithGayLavrov/status/1560339201039663116>, accesat pe 15 septembrie 2022.
4. Visegrád (@visegrád), „Russia’s most famous journalists and ‘experts’ saying on state TV that nuclear war with NATO maybe wouldn’t be that bad after all since the Russians will go to heaven, while the Westerners...”, Twitter, 27 aprilie 2022, 11:59 p.m., <https://twitter.com/visegrad24/status/1519420947585015810>, accesat pe 15 septembrie 2022.
5. Blake (@Blakeswort), „Vladimir Solovyov, der bekannteste Talker Russlands, fordert nichts weiter als einen Genozid in der Ukraine. ‘Wenn der Doktor in einer Spezialoperation eine Katze entwurmt, ist es für die Würmer Krieg. Für die Katze ist es eine Reinigung’”, Twitter, 20 iulie 2022, 5:50 p.m., <https://twitter.com/BlakesWort/status/1549768702677196800>, accesat pe 15 septembrie 2022.

de liderii ruși ca război de agresiune, ci ca operațiune militară specială”. Această operațiune s-ar desfășura, după cum a afirmat vicepreședintele Consiliului de Securitate al Rusiei, Dmitri Medvedev, „în conformitate cu un scenariu moderat”, exclusiv „împotriva armatei ucrainene”¹. O declarație asemănătoare a făcut reprezentantul permanent al Rusiei la ONU, Vasily Nebenzya, într-un interviu pentru BBC: „Operațiunea militară specială rusă în Ucraina se desfășoară conform programului. (...) Bombardăm doar ținte militare. Nu îngropăm infrastructura civilă a Ucrainei sub un covor de bombe”².

Pe aceeași linie, liderul cecen Ramzan Kadırov, după ce a menționat numărul combatanților ceceni implicați pe teatrele de operațiuni din Ucraina, a ținut să adauge că trupele cecene „au distribuit 20 000 de tone de ajutoare umanitare în teritoriile eliberate”³. Mediatizarea acțiunilor umanitare a fost gândită, destul de probabil, ca o contrapondere la percepția publică despre ferocitatea luptătorilor ceceni.

Aceste afirmații privind bunele intenții și moderația părții ruse contrastează cu realitatea crudă a războiului și cu scopurile declarate ale propagandiștilor din mass-media și social media. Ruinele orașului Mariupol⁴, gropile comune de la Bucha⁵ și atacurile cu rachete asupra infrastructurii civile din Ucraina⁶ stau mărturie pentru modul lipsit de scrupule în care a fost planificată și pusă în practică operațiunea militară specială. S-ar putea adăuga aici că moderația sau

1. TASS, „Russia’s special military operation in Ukraine goes under moderate scenario”, TASS: Russian News Agency, 27 august 2022, <https://tass.com/politics/1498901>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
2. TASS, „Special operation in Ukraine proceeds according to plan”, TASS: Russian News Agency, 10 iunie 2022, <https://tass.com/politics/1463195>, accesat pe 15 septembrie 2022.
3. TASS, „Kadyrov reveals number of Chechen fighters involved in Ukraine special operation”, TASS: Russian News Agency, 15 noiembrie 2022, <https://tass.com/society/1537039>, accesat pe 16 noiembrie 2022.
4. ZMiST (@ZMiST_Ua), „Mariupol looks like this now. At every step there are ruins and traces of war, which are full of pain and fear”, Twitter, 16 noiembrie 2022, 9:33 p.m., https://twitter.com/ZMiST_Ua/status/1592963967336554497, accesat pe 17 noiembrie 2022.
5. Glasnost Gone (@GlasnostGone), „Bucha: ‘458 bodies, of which 419 bore markings they’d been shot, tortured or bludgeoned to death.’”, Twitter, 9 august 2022, 11:04, <https://twitter.com/GlasnostGone/status/1556914324710592513>, accesat pe 15 septembrie 2022.
6. Yuliia Bihun (@YuliiaBihun), „Over 1000 civilians could be victims as a result of strike in Kremenchuk. The missile has reached a shopping mall. Russia goes on destroying civil infrastructure and commit war crimes in Ukraine”, Twitter, 27 iunie 2022, 6:05 p.m., <https://twitter.com/YuliiaBihun/status/1541437518180147202>, accesat pe 15 septembrie 2022.

276 realismul liderilor și propagandiștilor ruși nu caracterizează nici următoarele declarații, dimpotrivă:

- „În fapt, eu sunt terorist. Dacă aș fi comandatul armatei, le-aș spune locuitorilor din Harkov, Nikolaev și Odessa: aveți trei zile; dacă nu vă supuneți, vă fac orașele una cu pământul, bloc după bloc”¹
- „Următoarea denazificare a Germaniei trebuie să fie mai sistematică, mai profundă și mai ideologică decât a fost înainte”²;
- „Vom chema sub arme 10-15 milioane de oameni și vom face o plimbare prin Europa. Dacă [europenii] nu înțeleg ceva, există arme nucleare pentru a clarifica lucrurile”³;
- „De ce-am avea nevoie de o lume în care nu există Rusia?”⁴.

În concluzie, ca în cazul altor agresiuni, operațiunea militară specială a Rusiei se desfășoară în răspărul motivațiilor rezonabile și nobile invocate de autorii ei.

Inamicul nostru a comis atrocități cu premeditare; faptele aparent similare comise de oamenii noștri au fost greșeli neintenționate

Intrată în vizorul mass-media internațională din cauza distrugerilor provocate și crimelor comise, Rusia a reacționat cu acuzații mai curând generice la adresa autorităților și trupelor ucrainene (cum ar fi acuzația de genocid împotriva populației vorbitoare de limbă rusă). Cel mai concret caz de presupusă atrocitate comisă cu premeditare de partea ucraineană este împușcarea de către ucraineni

1. Julia Davis (@JuliaDavisNews), „Top Russian propagandist Vladimir Solovyov (who boasts of not being sanctioned by the U.S.) self-identifies as a terrorist, describing what he would like for the Russian Armed Forces to do in Ukraine”, Twitter, 23 august 2022, 10:54 p.m., <https://twitter.com/JuliaDavisNews/status/1562166385324818433>, accesat pe 15 septembrie 2022.
2. Federico Alves (@federicoalves), „En la Tv Rusa en el programa Rossiya-1 de Vladimir Solovyov: ‘La próxima desnazificación de Alemania debe ser mucho más sistemática, más profunda y más ideológica de lo que fue antes’ amenazan a Alemania”, Twitter, 30 august 2022, 8:45 p.m., <https://twitter.com/federicoalves/status/1564670716477308932>, accesat pe 15 septembrie 2022.
3. Anton Gerashchenko (@Gerashchenko_en), „We’ll put 10-15 million of people ‘under rifle’ [mobilize] and we’ll take a walk across Europe. If they don’t understand something – there’s nuclear weapon to clarify”, Twitter, 27 octombrie 2022, 11:36 a.m., https://twitter.com/Gerashchenko_en/status/158555094422954-8034, accesat pe 10 noiembrie 2022.
4. Francis Scarr (@francis_scarr), „On Russian state TV last night there was yet more talk of using nukes against the West. ‘Putin never bluffs,’ Vladimir Solovyov told viewers”, Twitter, 25 aprilie 2022, 11:58 a.m., https://twitter.com/francis_scarr/status/1518514849701150721, accesat pe 15 septembrie 2022.

a 11 soldați ruși capturați, în timp ce aceștia erau întinși cu fața la pământ¹. Replica părții ucrainene cum că înainte de împușcarea soldaților capturați un alt soldat rus a deschis focul² pare plauzibilă, fără a fi neapărat concordantă cu realitatea.

Un alt pretins caz de tratament abuziv din partea inamicului a fost menționat de comandantul trupelor ruse de protecție nucleară, chimică și biologică, general-locotenentul Igor Kirillov. Acesta a afirmat că în laboratorul centrului medical Pharmbiotest din Rubijne s-ar fi efectuat „studii clinice cu medicamente neînregistrate care pot avea efecte secundare grave asupra locuitorilor din zonă”³. În aceeași manieră vagă și puțin credibilă, „o sursă” din serviciul de presă al guvernatorului interimar al Regiunii Herson, Vladimir Saldo, ar fi susținut că are dovezi ce demonstrează că Ucraina efectuează represalii împotriva locuitorilor din Regiunea Herson⁴.

O altă stratagemă folosită de partea rusă pentru învinovățirea Ucrainei este acuzația de a fi efectuat „operațiuni sub steag fals”. Victimele torturate și ucise din Bucha și Herson ar fi fost de fapt opera trupelor ucrainene. Ele ar fi recurs la aceste fapte atroce pentru a putea învinovăți Rusia de crime de război⁵.

Istoria conflictelor militare relevă faptul că toate părțile implicate în război – deopotrivă agresori și victime – ajung să comită, în proporții diferite, „crime de război”. Important este să vedem dacă aceste crime sunt cazuri izolate sau fapte

1. SpriterInfo (@SpriterInfo1), „Captured and bound Russian soldiers were liquidated by Ukrainians trained by Americans. The crime happened near makejevka – 11 russians were killed by shot in the head while they were lying facing the ground”, Twitter, 22 noiembrie 2022, 3:08 a.m., <https://twitter.com/SpriterInfo1/status/1594860213202460680>, accesat pe 23 noiembrie 2022.
2. Visegrad 24 (@visegrad24), „CNN just reported about the 10+ Russian soldiers killed while surrendering in Makiivka without mentioning that a Russian soldier was captured on video opening fire on Ukrainian soldiers before anything happened. Didn't CNN watch the same video as the rest of us? What's going on?”, Twitter, 20 noiembrie 2022, 12:44 p.m., <https://twitter.com/visegrad24/status/1594280610285092865>, accesat pe 21 noiembrie 2022.
3. TASS, „Unregistered medications were tested on residents of Rubezhnoye”, TASS: Russian News Agency, 4 august 2022, <https://tass.com/society/1489481>, accesat pe 15 septembrie 2022.
4. TASS, „Kherson Region authorities have evidence of Kiev's reprisals against local residents”, TASS: Russian News Agency, 14 noiembrie 2022, <https://tass.com/society/1536507>, accesat pe 15 noiembrie 2022.
5. TASS, „Kiev regime to pin Ukrainian crimes in Kherson on Russia, warns politician”, TASS: Russian News Agency, 14 noiembrie 2022, <https://tass.com/politics/1536275>, accesat pe 15 noiembrie 2022; TASS, „Russia still waiting for list of victims of Bucha false flag, envoy says”, TASS: Russian News Agency, 22 octombrie 2022, <https://tass.com/politics/1526045>, accesat pe 15 noiembrie 2022.

de cruzime comise în mod sistematic și premeditat. Din ce s-a publicat până în prezent în mass-media și social media, reiese că armata rusă a comis incomparabil mai multe fapte contrare dreptului umanitar decât trupele ucrainene.

Inamicul nostru a folosit sau vrea să folosească arme ilegale

Acuzația că Ucraina lucrează la producerea de arme biologice și dorește să se reînarmeze cu arme nucleare a constituit unul dintre pretextele declanșării operațiunii militare speciale. Ea a fost reiterată de unii oficiali ruși și după invazia din 24 februarie 2022. Învinuirea a fost repusă pe tapet de Rusia în toamna acestui an, după înfrângerile suferite în regiunea Harkov, în versiunea că Ucraina plănuiește folosirea „bombei murdare” în cadrul unor operațiuni sub steag fals.

În acest sens, Dmitri Poleanski, primul Reprezentant Permanent Adjunct al Rusiei la ONU, a declarat că poate furniza dovezi privind planul Ucrainei de a lansa o provocare cu bombă murdară¹. La o întâlnire cu șefii agențiilor de securitate și serviciilor speciale, Vladimir Putin a declarat că „teritoriul ucrainean a fost transformat într-un teren de testare pentru experimente militar-biologice” și că „există planuri de a folosi așa-numita „bombă murdară” pentru provocări². Președintele rus i-a ordonat personal ministrului Apărării, Serghei Șoigu, să-și informeze omologii despre planurile Kievului de a efectua o operațiune cu steagul fals folosind o „bombă murdară”³. Serghei Șoigu a îndeplinit cerința președintelui Putin și – în discuțiile telefonice avute cu omologul său indian, Rajnath Singh, ministrul britanic al Apărării, Ben Wallace, ministrul francez al Forțelor Armate, Sebastien Lecornu, și ministrul turc al Apărării, Hulusi Akar – el și-a exprimat îngrijorarea că Ucraina ar putea organiza provocări cu bombe murdare⁴. Într-un articol publicat pe 25 octombrie 2022, TASS a anunțat că a adunat „cele mai importante informații despre provocarea planificată a Kievului” și a menționat că „Moscova este îngrijorată deoarece un container cu substanțe radioactive va

1. TASS, „Moscow furnished interested parties with evidence on dirty bomb”, TASS: Russian News Agency, 25 octombrie 2022, <https://tass.com/politics/1527293>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
2. TASS, „US is using Ukraine as battering ram against Russia”, TASS: Russian News Agency, 26 octombrie 2022, <https://tass.com/politics/1527693>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
3. TASS, „Putin ordered defense chief to inform counterparts of Kiev’s ‘dirty bomb’ false flag plot”, TASS: Russian News Agency, 27 octombrie 2022, <https://tass.com/politics/1528733>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
4. TASS, „Shoigu told Indian counterpart Ukraine could stage dirty bomb provocation”, TASS: Russian News Agency, 26 octombrie 2022, <https://tass.com/defense/1527543>, accesat pe 10 noiembrie 2022.

fi aruncat în aer, contaminând o zonă mare și provocând boala radiațiilor”¹. În urma sesizării făcute de Rusia în fața Organizației Națiunilor Unite cu privire la pretinsul plan al Ucrainei de a folosi „bomba murdară”², Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA) a trimis imediat inspectori în Ucraina, însă nu a găsit nicio dovadă care să confirme acuzația formulată de Rusia³. În ciuda acestui verdict, Alexander Shevchenko, delegatul rus la sesiunea AG a ONU privind raportul anual al AIEA, a declarat că Kievul are baza de producție și potențialul de cercetare necesare pentru a crea o „bombă murdară”. El și-a exprimat speranța că „AIEA își va continua inspecțiile în Ucraina pentru a preveni dezvoltarea unei «bombe murdare» în alte facilități în afară de cele pe care agenția le-a inspectat deja”⁴.

Insistența cu care Rusia a culpabilizat Ucraina pentru un pretins plan de utilizare a „bombei murdare” în ciuda lipsei oricărei dovezi este cu atât mai condamnabilă cu cât ea însăși este țară agresoare și posesoarea unui arsenal nuclear impresionant. Mai mult, propagandiștii ruși nu ezită să vorbească despre o eventuală utilizare de către Rusia a bombelor nucleare tactice. Spre exemplu, în cadrul emisiunii pe care o moderează, Vladimir Soloviov a declarat că „nu există nicio problemă privind utilizarea armelor nucleare tactice în Germania dacă este declarat războiul [cu această țară]”⁵.

Pierderile proprii sunt mici, însă cele ale inamicului sunt considerabile

Rapoartele responsabililor militari ruși cu privire la pierderile provocate armatei ucrainene s-au succedat într-o manieră triumfalistă la începutul invaziei,

1. TASS, „FACTBOX: What we know about Ukraine’s looming ‘dirty bomb’ false flag plot”, TASS: Russian News Agency, 25 octombrie 2022, <https://tass.com/politics/1527073>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
2. TASS, „Russia raises issue of Kiev’s ‘dirty bomb’ plans at closed UNSC session”, TASS: Russian News Agency, 28 octombrie 2022, <https://tass.com/politics/1528915>, accesat pe 10 noiembrie 2022; TASS, „Russia urging UN chief to prevent Kiev’s ‘dirty bomb’ provocation”, TASS: Russian News Agency, 25 octombrie 2022, <https://tass.com/politics/1526903>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
3. TASS, „IAEA finds no evidence of dirty bomb preparation in Ukraine”, TASS: Russian News Agency, 9 noiembrie 2022, <https://tass.com/world/1534189>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
4. TASS, „Russia urges IAEA to continue ‘dirty bomb’-related inspections”, TASS: Russian News Agency, 9 noiembrie 2022, <https://tass.com/politics/1534501>, accesat pe 10 noiembrie 2022.
5. Arthur Estoletov (@Aestoletov), „Solovoyov on air of Russian TV says: ‘there is a very simple target for tactical nuclear weapons, this is Germany’”, Twitter, 21 noiembrie 2022, 1:49 p.m., <https://twitter.com/AEstoletov/status/159465928-9314230272>, accesat pe 22 noiembrie 2022.

însă au devenit mai rare, imprecise și evazive pe măsură ce armata rusă a înregistrat înfrângeri de necontestat. Astfel, într-o teleconferință de pe 29 martie 2022, ministrul Apărării Serghei Șoigu a declarat următoarele: „Forțele armate ale Ucrainei au suferit pierderi substanțiale. (...) Forțele aeriene și sistemul de apărare aeriană au fost practic eliminate. (...) Forțele navale ale țării au încetat să mai existe. Pierderi semnificative au fost suferite de toate unitățile de asalt terestre și aeriene”¹. Numărul militarilor ucraineni uciși de la începutul invaziei a fost estimat la 2 119 pe 5 martie 2022². Pierderile proprii s-ar fi ridicat, până pe 8 aprilie 2022, la 1.351 de militari uciși și 3.825 răniți³.

După 8 aprilie 2022, agenția TASS nu a mai publicat niciun raport privind pierderile armatei ruse, însă a publicat cu regularitate date despre pierderile armatei ucrainene. Astfel, pe 30 august 2022, au fost raportate pierderi de 1 200 de oameni în rândul forțelor armate ucrainene după o presupusă ofensivă eşuată la Nikolaev – Krivoi Rog⁴. Realizând probabil că estimările privind pierderile armatei ucrainene sunt foarte puțin credibile la asemenea numere mari, TASS a restrâns numărul pierderilor de vieți omenești la câteva zeci în cadrul unui buletin informativ. Ce e drept, rapoartele s-au succedat într-un ritm mai alert. Spre exemplu, s-a raportat „eliminarea” a 55 de militari ucraineni pe 22 octombrie⁵, 90 pe 14 noiembrie⁶, 60 pe 15 noiembrie⁷ și 70 pe 16 noiembrie⁸. O schimbare

1. TASS, „Main goals of first stage of special military operation in Ukraine accomplished”, TASS: Russian News Agency, 29 martie 2022, <https://tass.com/politics/1428893>, 15 septembrie 2022.
2. TASS, „Ukraine’s 2,119 military targets destroyed in special operation”, TASS: Russian News Agency, 5 martie 2022, <https://tass.com/defense/1417609>, accesat pe 15 septembrie 2022.
3. TASS, „Kremlin relies on Defense Ministry’s data regarding Russian casualties in Ukraine”, TASS: Russian News Agency, 8 aprilie 2022, <https://tass.com/politics/1434869>, accesat pe 15 septembrie 2022.
4. TASS, „Ukraine’s military suffers over 1,200 casualties in failed offensive”, TASS: Russian News Agency, 30 august 2022, <https://tass.com/politics/1499937>, accesat pe 15 septembrie 2022.
5. TASS, „LPR militia reports eliminating 55 Ukrainian militants over past day”, TASS: Russian News Agency, 22 octombrie 2022, <https://tass.com/russia/1526093>, accesat pe 15 noiembrie 2022.
6. TASS, „LPR militia reports roughly 90 Ukrainian militants wiped out in past 24 hours”, TASS: Russian News Agency, 14 noiembrie 2022, <https://tass.com/politics/1536085>, accesat pe 20 noiembrie 2022.
7. TASS, „Ukraine’s military suffers over 60 casualties in Donbass in past day”, TASS: Russian News Agency, 15 noiembrie 2022, <https://tass.com/politics/1536635>, accesat pe 20 noiembrie 2022.
8. TASS, „LPR militia reports 70 Ukrainian militants wiped out in Donbass in past day”, TASS: Russian News Agency, 16 noiembrie 2022, <https://tass.com/politics/1537433>, accesat pe 20 noiembrie 2022.

semnificativă a numerelor referitoare la pierderile părții ucrainene a apărut după retragerile rușinoase ale armatei ruse din Harkov și Herson. Foarte probabil, pentru a acoperi aceste realități supărătoare, pe 17 octombrie 2022, Kirill Stremousov, guvernator interimar adjunct al Regiunii Herson, a declarat că „forțele armate ucrainene au pierdut 9 800 de militari și 1 590 de echipamente, inclusiv 320 de tancuri în regiunea Herson în ultimele șase săptămâni”¹.

Perseverența cu care partea rusă păstrează tăcerea cu privire la pierderile proprii și insistența cu care sunt publicate date neverificate și puțin credibile despre pierderile armatei ucrainene ilustrează intenția propagandistică de a acoperi cu o perdea de fum o realitate de pe teren defavorabilă Rusiei. Faptul că războiul nu a decurs favorabil pentru Rusia în ultimele luni este evidențiat de retragerile succesive din anumite regiuni și de înregistrările audio-video care redau lupte cu pierderi de vieți omenești din rândul armatei ruse.

Cauza noastră este sprijinită de intelectuali, artiști și alte personalități prestigioase

Consultând materialele postate pe cele două canale media avute în vedere – agenția de presă TASS și Twitter –, nu am remarcat date concludente despre poziția majorității sportivilor, artiștilor și intelectualilor ruși cu privire la operațiunea militară specială din Ucraina. Unele personalități din aceste domenii au susținut acțiunea Kremlinului, în timp ce altele au avut o poziție rezervată sau chiar critică.

Spre exemplu, cântărețul rus Grigori Leps a vizitat soldații ruși răniți dintr-un spital, le-a mulțumit, le-a urat recuperare grabnică și le-a dat câte un CD cu cântecele sale². Oarecum surprinzător, și artista ucraineană Ruzhena Rublyova și-a exprimat sprijinul pentru invazia Rusiei în Ucraina³.

Pe de altă parte, dacă e să dăm crezare unei postări de pe Twitter, mai mulți artiști – precum Vera Brezhneva, Ivan Dorn, Svetlana Loboda și Max Barskikh – le-a fost interzisă participarea la concursul „Cântecul Anului” din

1. TASS, „Official says Ukraine lost 320 tanks, 9,800 troops in Kherson Region over past six weeks”, TASS: Russian News Agency, 17 octombrie 2022, <https://tass.com/defense/1523785>, accesat pe 20 noiembrie 2022.
2. Cooper (@coope125), „It’s just a simple to sacrifice for #Russia’. Singer Grigory Leps visited our military in the hospital, who participated in a special operation in #Ukraine. The Honored Artist thanked the #Russian soldiers, wished them a speedy recovery and gave each of them a CD”, Twitter, 7 mai 2022, 10:56 a.m., <https://twitter.com/coope125/status/1522847716417622023>, accesat pe 15 septembrie 2022.
3. John Doe (@SlavFreeSpirit), „The famous Ukrainian artist Ruzhena Rublyova from Kherson supported the Special Military Operation of the Russian Federation in Ukraine. Kiev is furious”, Twitter, 5 septembrie 2022, 4:28 p.m., <https://twitter.com/SlavFreeSpirit/status/1566780311299563521>, accesat pe 15 septembrie 2022.

282 cauza criticilor publice pe care le-au formulat la adresa operațiunii speciale din Ucraina¹.

Foarte probabil, larga condamnare pe plan internațional a invaziei de pe 24 februarie 2022 i-a făcut pe intelectualii și artiștii ruși să fie rezervați în exprimarea publică a opiniei despre război. Oricum, ei au fost implicați mult mai puțin în propaganda de război decât intelectualii și artiștii din toate taberele în Primul și al Doilea Război Mondial.

Cauza noastră este sfântă

Așa cum s-a menționat până acum, propaganda de război rusă a făcut deseori referire la amenințarea mortală pe care Occidentul decadent ar reprezenta-o pentru Patria-Mamă Rusia, considerată drept principala apărătoare a valorilor culturale tradiționale. Această presupusă luptă dintre Bine și Rău a fost înfățișată de propagandiștii ruși și în cheie religioasă, ce e drept într-o măsură mai mică decât au făcut-o propagandiștii din cele două războaie mondiale.

Spre exemplu, patriarhul BORu, Kiril, a spus în cadrul unei predici că soldații ruși care mor în războiul cu Ucraina săvârșesc un act de sacrificiu care îi spală de toate păcatele și le asigură intrarea în Rai². Pe același fir narativ religios, principalul propagandist al Kremlinului, Vladimir Soloviov (un evreu), și oaspetele său, Evgheni Satanovski (un ateu), s-au declarat de acord cu Ramzan Kadırov (un musulman) că „întreg teritoriul Ucrainei este câmp de bătălie cu Iblis [Satan, stăpânul duhurilor rele]” și că „Rusia este angajată în jihad împotriva Ucrainei și a Occidentului în ansamblul său”³.

1. Robert_Chadwick1 (@OpusVI1), „At the contest ‘Song of the Year’ – a grand purge. Artists who spoke negatively about the special operation in Ukraine will not be allowed to participate in this event. Under the ban, in particular, Vera Brezhneva, Ivan Dorn, Svetlana Loboda, Max Barskikh, Val...”, Twitter, 16 mai 2022, 8:10 p.m., <https://twitter.com/OpusVI1/status/1526248761864986625>, accesat pe 15 septembrie 2022.
2. 2022moshiachnow (@2022moshiachnow), „KGB Kirill in today’s sermon said that the ‘soldiers’ of the Russian empire would have their ‘sins washed away’ if they died there. Can’t wait for all the orthobros in the West to put their lives where their mouths are and leave to fight in the ‘holy’ special operation”, Twitter, 26 septembrie 2022, 1:15 a.m., <https://twitter.com/2022moshiachnow/status/1574160573327372288>, accesat pe 28 septembrie 2022.
3. Balint Domotor (@b_domotor), „Conversation on Russia TV about Kadyrov’s statement that Russia must invade the entire territory of Ukraine. Top pro-Kremlin propagandist Vladimir Solovoyov asks: ‘Why do we have to stop there [at the Hungarian-Ukrainian border]? I believe we’re getting into a gigantic European war’”, Twitter, 29 octombrie 2022, 3:04 p.m., https://twitter.com/b_domotor/status/1586328123741589504, accesat pe 10 noiembrie 2022.

Formulările și interpretările religioase sunt mai puțin seducătoare azi pentru marele public. De aceea, propagandiștii de război (inclusiv cei ruși) recurg mai rar la ele.

Oricine aruncă o umbră de îndoială asupra cauzei noastre ajută inamicul și este un trădător

Pentru a obține și a păstra susținerea opiniei publice, liderii ruși și belaruși au repetat obsesiv la începutul campaniei de agresiune împotriva Ucrainei că este vorba de o operațiune militară desfășurată cu o precizie „chirurgicală”¹, care se limitează, pe de o parte, la protejarea populației rusofone din Donbas, iar pe de altă parte, la demilitarizarea și denazificarea Ucrainei. În ciuda acestor asigurări, mii de cetățeni ruși au protestat în stradă împotriva războiului în mai multe orașe din Rusia. Regimului represiv instituit de președintele Vladimir Putin a intervenit prompt procedând la numeroase arestări².

Reacția organelor de represiune împotriva oponentilor din interior la invazia din Ucraina a părut excesiv de blândă propagandiștilor Kremlinului.

Astfel, un membru al parlamentului rus a propus condamnarea la 15 ani de închisoare a celor care se fac vinovați de „dezinformare cu privire la operațiunea militară [din Ucraina]”³. Propunerea parlamentarului rus pare o întruchipare a moderației în raport cu reacția vehementă a propagandistului Vladimir Soloviov, mai ales după ce au apărut semnale evidente de împotmolire a operațiunilor militare din Ucraina. Într-una dintre emisiuni, acesta a cerut să fie abolit moratoriul privind pedeapsa capitală. Cosiderând că orice persoană care aruncă o sticlă incendiară asupra unui birou de recrutare este un terorist, el a adăugat că

1. TASS, „Lukashenko says Russia conducts operation in Ukraine with ‘surgical’ precision”, TASS: Russian News Agency, 1 martie 2022, <https://tass.com/world/1414419>, accesat pe 15 septembrie 2022.
2. AFP News Agency (@AFP), „#UPDATE More than 1,100 people in cities across Russia have been detained at protests Sunday against Moscow’s military operation in Ukraine, a protest monitor said”, Twitter, 6 martie 2022, 1:51 p.m., <https://twitter.com/AFP/status/1500438865663905802>, accesat pe 15 septembrie 2022; The Moscow Times (@MoscowTimes), „Over 4,600 people in 65 cities across Russia were detained at protests on Sunday against Moscow’s military operation in Ukraine, a monitor said, on the 11th day of the invasion”, Twitter, 7 martie 2022, 6:55 a.m., <https://twitter.com/MoscowTimes/status/15006966-53895974915>, accesat pe 15 septembrie 2022.
3. Janek Lasocki (@JanekLasocki), „Protests against the invasion of #Ukraine continue in Russia. And so do the arrests. In the Russian parliament, MPs proposed today 15 years in prison for ‘misinformation on the military operation’”, Twitter, 2 martie 2022, 8:39 p.m. <https://twitter.com/JanekLasocki/status/1499092090273284098>, accesat pe 15 septembrie 2022.

284 „teroriștii, jefuitorii și dezertorii ar trebui puși la zid ca provocatori și panicarzi”¹. Alternativa la pedeapsa cu moartea ar fi, în opinia acestuia,

„încarcerarea pe termen lung în închisori” sau „trimiterea pe front în batalioane disciplinare”².

Într-o altă emisiune televizată, Vladimir Soloviov a acuzat de lașitate o parte a trupelor ruse de pe frontul ucrainean. Mai exact, el a denunțat abandonarea fără luptă a pozițiilor de pe front. Într-un limbaj extrem de violent și pe alocuri obscen, Soloviov a spus următoarele: „De ce vă abandonați pozițiile? (...) Vă c... pe voi și vă plângeți pe social media pentru a vă justifica lașitatea și retragerea. (...) Lași îi ispășesc prin sânge vinovăția. Trebuie înființate unități de poliție militară pentru a-i captura pe militarii înarmați care-și abandonează pozițiile de luptă. (...) E nevoie de disciplină de fier în armată. Ofițerii care-și părăsesc unitățile trebuie executați prin împușcare”³.

Escaladarea violenței de limbaj la adresa concetățenilor care nu susțin „până la capăt” agresiunea este tipică propagandei de război paroxistice, care apare invariabil atunci când războiul capătă o turnură defavorabilă. O asemenea turnură a cunoscut, spre exemplu, și propaganda nazistă în 1945, atunci când trupele inamice luptau pe teritoriul Germaniei, iar înfrângerea regimului hitlerist era iminentă. Amenințați de pornirea numărătorii inverse pentru regimul agresor, propagandiștii fideli regimului încearcă să mențină măcar prin violență susținerea propriului popor.

Totul decurge conform planului; victoria este aproape

Descrisă inițial de propaganda rusă ca operațiune militară specială de trei zile, agresiunea lansată de Rusia pe 24 februarie a vizat ocuparea capitalei Kiev, „eliberarea” Donbasului, ocuparea Harkovului și a întregii coaste a Mării Negre

1. Anton Gerashchenko (@Gerashchenko_en), „Another ‘nice’ video. This one is from earlier today. Solovyev once again suggests reviving death penalty. It seems to be one of his biggest dreams. He is ready to kill anyone. I think he doesn’t really care who exactly”, Twitter, 16 noiembrie 2022, 12:27 a.m., https://twitter.com/Gerashchenko_en/status/1592645396937216003, accesat pe 20 noiembrie 2022.
2. *Ibidem*.
3. Julia Davis (@JuliaDavisNews), „Meanwhile in Russia: top propagandist Vladimir Solovoyov is demanding the death penalty for Russian servicemen who abandon their military positions. He is also demanding for his staff to ban any online users who ask him to show his own heroism on the frontlines”, Twitter, 25 noiembrie 2022, 9:54 p.m., <https://twitter.com/JuliaDavisNews/status/1596230884700860416>, accesat pe 25 noiembrie 2022.

de la Mariupol până la Odessa și Transnistria, precum și răsturnarea regimului Zelenski¹. După nouă luni de război, Rusia a renunțat la ideea ocupării capitalei și și-a retras trupele din Harkov și Herson. Pierzând inițiativa în favoarea ucrainenilor pe aproape întreaga linie a frontului, ea a recurs din ce în ce mai des la lovituri aeriene asupra infrastructurii civile. Pentru a compensa pierderile din rândul trupelor de operațiuni, regimul a chemat sub arme – în cursul lunii septembrie – 300 000 de rezerviști, deși, la începutul campaniei, s-au dat asigurări că nu se va recurge la mobilizare².

Deși situația de pe teren este în flagrantă contradicție cu declarațiile inițiale privind obiectivele și desfășurarea „operațiunii militare speciale”, propaganda rusă a repetat obsesiv că totul decurge conform planului inițial, iar victoria este aproape: „Operațiunea specială din Ucraina decurge conform planului” (23 martie), „Operațiunile din Ucraina se desfășoară conform planului, obiectivele primei etape fiind finalizate” (25 martie), „Operațiunea Rusiei din Ucraina decurge conform planului, nu este nevoie să o încorsetăm în termene-limită” (30 iunie), „Operațiunea specială în Ucraina se desfășoară conform planului” (1 august), „Operațiunea specială nu depinde de condițiile meteorologice” (17 noiembrie)³.

Perspectiva obținerii victoriei în acord cu planul inițial al invaziei este cu atât mai iluzorie cu cât aria vizată de agresiune se lărgeste progresiv. Declararea anexării – pe lângă Crimeea și Donbas – a unui teritoriu încă nedelimitat din Zaporojie și Herson, afirmația că „Zelensky este ultimul președinte al Ucrainei

1. Emmanuel Grynszpan, Thomas d'Istria, „After nine months of war, Russian forces are on the defensive in Ukraine”, *Le Monde*, 25 noiembrie 2022, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/11/25/after-nine-months-of-war-russian-forces-are-on-the-defensive-in-ukraine_6005659_4.html, accesat pe 25 noiembrie 2022.
2. Simone McCarthy, Rob Picheta, „Russia announces immediate 'partial mobilization' of citizens, escalating its invasion of Ukraine”, *CNN*, 21 septembrie 2022, <https://edition.cnn.com/2022/09/21/europe/ukraine-russian-referendums-intl-hnk/index.html>, accesat pe 25 septembrie 2022.
3. TASS, „Special operation in Ukraine proceeds according to plan, says Kremlin”, TASS: Russian News Agency, 23 martie 2022, <https://tass.com/russia/1425985>, accesat pe 15 septembrie 2022; TASS, „Operation in Ukraine proceeds as planned, first stage goals complete”, TASS: Russian News Agency, 25 martie 2022, <https://tass.com/politics/1427617>, accesat pe 15 septembrie 2022; TASS, „Russia's Ukraine operation going as planned, no need to squeeze it into deadlines”, TASS: Russian News Agency, 30 iunie 2022, <https://tass.com/politics/1473617>, accesat pe 15 septembrie 2022; TASS, „Special operation in Ukraine proceeding as planned”, TASS: Russian News Agency, 1 august 2022, <https://tass.com/politics/1487719>, accesat pe 15 septembrie 2022; TASS, „Special operation does not depend on weather conditions”, TASS: Russian News Agency, 17 noiembrie 2022, <https://tass.com/politics/1538311>, accesat pe 20 noiembrie 2022.

fiindcă după el nu va mai fi nicio Ucraină¹, precum și amenințarea că, după încheierea operațiunii speciale, va fi „denazificată” nu doar Ucraina, ci și Europa² îndepărtează orice termen rezonabil de încheiere a conflictului. De altminteri, propagandiștii ruși – cel puțin cei invitați la emisiunea „Seară cu Soloviov” – par împăcați cu ideea că nu se va ajunge în curând la pace. Unul dintre ei a sugerat că Rusia va absorbi în 10-15 ani „toate națiunile considerate independente” din jurul ei, urmând ca apoi să-și continue expansiunea înspre Polonia și peninsula Balcanică³.

Ambițiile imperialiste ale Rusiei nu au fost deloc menționate ca motiv al operațiunii militare speciale, deși ele nu vizează doar Ucraina, ci un număr impresionant de alte state, multe dintre ele membre NATO. Or, o armată care s-a retras succesiv din zona Kiev, Harkov și Herson nu poate miza pe o victorie concludentă în operațiuni militare desfășurate în Polonia și Peninsula Balcanică. Foarte probabil, mașina de propagandă rusă realizează caracterul fantasmagoric al acestor proiecte, însă – în logica descrisă de Haifeng Huang⁴ ea continuă să discute cu emfază pe marginea lor pentru a semnaliza hotărârea regimului de a menține controlul chiar în răspărul realității.

Concluzii

Analiza tematică a articolelor de pe site-ul agenției de presă TASS și a fragmentelor din emisiunea TV „Seară cu Soloviov” postate pe Twitter din perioada

1. Francis Scarr (@francis_scarr), „Last night Russian state TV got as close as I've seen it get to that horrifying article published by RIA Novosti I've added some subtitles (I hope you'll excuse my rushed job). The first man speaking is a pro-Kremlin former Ukrainian MP. The second is presenter Vladimir Solovyov”, Twitter, 8 aprilie 2022, 11:34 a.m., https://twitter.com/francis_scarr/status/1512-348114254020609, accesat pe 15 septembrie 2022.
2. Clowdestino (@Clowdestino), „[E]l presentador Vladimir Solovyov amenaza a Europa y a todos los países de la OTAN, preguntando si tendrán suficientes armas y personas para defenderse una vez que finalice la 'operación especial' de Rusia en Ucrania. Solovyov agrega: 'No habrá piedad'”, Twitter, 22 iunie 2022, 5:02 a.m., <https://twitter.com/clowdestino/status/1539428576868589568>, accesat pe 15 septembrie 2022.
3. Julia Davis (@JuliaDavisNews), „Russia's strategy for decades to come is discussed on Russian state TV. Along with the claim that the Ukrainian language does not exist, pundit predicts Russia's absorption of the neighboring countries into 'one big Russian home,' with eventual expansion to the Balkans & Poland”, Twitter, 28 noiembrie 2022, 1:12 a.m., <https://twitter.com/JuliaDavisNews/status/1597005533760073729>, accesat pe 28 noiembrie 2022.
4. Haifeng Huang, *loc.cit.*

24 februarie – 25 noiembrie 2022 evidențiază faptul că propaganda de război înșelătoare a Kremlinului este construită în jurul acelorași lăitmotive sau „principii” pe care Arthur Ponsonby și Anne Morelli le-au remarcat în propaganda țărilor care au provocat marile războaie ale secolului XX. Evident, acest lucru nu înseamnă că propagandiștii ruși au utilizat cu premeditare un manual sau îndrumar de propagandă mincinoasă preluat de la propagandiștii din războaiele anterioare. Mult mai probabil, scopul fundamental asumat de agresor – anume acela de a induce în eroare opinia publică – impune anumite „constrângerii discursive”, iar aceste constrângerii favorizează organizarea mesajelor de propagandă în jurul lăitmotelor sau a temelor discutate în secțiunea precedentă.

Cu ajutorul exemplelor preluate din emisiunea TV *Seară cu Soloviov* și din articolele de presă de pe site-ul TASS, am dovedit că „principiile” definite de Arthur Ponsonby și Anne Morelli guvernează cel puțin parțial propaganda de război rusă. Analiza noastră nu exclude posibilitatea ca propagandiștii ruși să fi utilizat și alte lăitmotive sau teme de comunicare publică. Identificarea și prezentarea lor ar putea face obiectul unei cercetări ulterioare.

Concentrându-ne atenția pe propaganda de război a Rusiei agresoare, nu am dorit să sugerăm că țara agresată – Ucraina – nu a apelat la propaganda de război sau că nu a folosit niciodată în propaganda proprie lăitmotivele formulate de Arthur Ponsonby și Anne Morelli. De altfel, exemplul cu cele două rachete ucrainene căzute pe teritoriul Poloniei și despre care președintele Zelenski a spus că au fost lansate de armata rusă ilustrează faptul că și propaganda de război a țării agresate poate conține mesaje înșelătoare. O analiză comparativă a propagandei de război utilizate de o țară agresoare (Rusia), respectiv de o țară agresată (Ucraina) ar putea dovedi că propaganda de război a agresorului diseminează mult mai multe mesaje mincinoase sau înșelătoare decât propaganda țării atacate. Și această analiză ar putea constitui obiectul unei cercetări ulterioare.

Printre limitele cercetării noastre se numără selectarea a doar două canale media și analiza unui număr relativ restrâns de articole de propagandă. Foarte multe mesaje de propagandă rusă care n-au făcut obiectul cercetării noastre au fost distribuite pe rețele sociale alternative (precum Telegram), prin canale media cu acces restricționat în Occident (precum *Russia Today*), dar și prin intermediul unor site-uri găzduite de țări occidentale. De asemenea, nu am analizat nici implicarea masivă a unor lideri de opinie occidentali în susținerea mașinii de propagandă ruse. Analiza sistematică a temelor de propagandă folosite de aceștia și a motivelor care i-au determinat să susțină cauza Rusiei ar aduce o contribuție utilă la înțelegerea rețelelor de influență propagandistică articulate și întreținute de Kremlin.

Nu în ultimul rând, rezultatele cercetării noastre sunt influențate de bariera lingvistică, cel puțin în cazul fragmentelor preluate din emisiunea lui Vladimir Soloviov. Acuratețea analizei noastre depinde în mare măsură de calitatea subtitrării

în limba engleză a intervențiilor exprimate în limba rusă. Acolo unde a fost posibil, au fost confruntate mai multe subtitrări pentru aceeași înregistrare. Din fericire, în toate aceste situații am remarcat concordanța traducerilor din rusă în engleză.

Propaganda de război mincinoasă este o armă la fel de letală ca armele de distrugere în masă și ea face parte din arsenalul oricărei țări agresoare, implicit și a Rusiei. Pentru a o contracara, este necesar să cunoaștem temeinic laitmotivele sau „principiile” care o guvernează. Cercetarea noastră oferă o contribuție utilă în acest scop.

Bibliografie

Cărți și articole științifice

- BERNAYS, Edward L., „Molding Public Opinion”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 179, 1935, pp. 82-87.
- BERNAYS, Edward L., *Propaganda*, Liveright Publishing Company, New York, 1928, <https://archive.org>.
- HARASYMIW, Bohdan, *Post-Communist Ukraine*, Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, Edmonton and Toronto, 2002.
- HUANG, Haifeng „Propaganda as Signaling Comparative Politics”, vol. 47, nr. 4, 2015, pp. 419-437, <http://www.jstor.org>.
- JOWETT, Garth S., O'DONNELL, Victoria, *Propaganda and Persuasion*, ediția a 5-a., Sage Publications, Thousand Oaks (CA), 2012.
- MARPLES, David R. (ed.), *The War in Ukraine's Donbas: Origins, Contexts, and the Future*, Central European University Press, Budapest, 2022.
- MORELLI, Anne, *Die Prinzipien der Kriegspropaganda*, ediția a 2-a, Klampen Verlag, Springe, 2014
- PLATONOVA, Daria, *The Donbas Conflict in Ukraine: Elites, Protest and Partition*, Routledge, London and New York, 2022.
- PLOKHY, Serhii, *The Frontline: Essays on Ukraine's Past and Present*, Harvard Ukrainian Research Institute, Cambridge (MA), 2021.
- PONSONBY, Arthur, *Falsehood in War-Time*, George Alen & Unwin Ltd., London, 1928, <https://archive.org>.
- VAUGHN, Marc Miles, *The History of Ukraine and Russia: The Tangled History that Led to Crisis*, History Demystified, 2022.
- WILSON, Andrew, *The Ukrainians Unexpected Nation*, ediția a 4-a, Yale University Press, New Haven and London, 2015.
- WILLCOX, David R., *Propaganda, the Press and Conflict: The Gulf War and Kosovo*, Routledge, London and New York, 2005.
- WILSON, Andrew, *Ukraine's Orange Revolution*, Yale University Press, New Haven and London, 2005.

Resurse electronice

- 2022MOSHIACHNOW (@2022moshiachnow), „KGB Kirill in today’s sermon said that the ‘soldiers’ of the Russian empire would have their ‘sins washed away’ if they died there. Can’t wait for all the orthobros in the West to put their lives where their mouths are and leave to fight in the ‘holy’ special operation”, Twitter, 26 septembrie 2022.
- AFP News Agency (@AFP), „#UPDATE More than 1,100 people in cities across Russia have been detained at protests Sunday against Moscow’s military operation in Ukraine, a protest monitor said”, Twitter, 6 martie 2022.
- ALVES, Federico (@federicoalves), „En la Tv Rusa en el programa Rossiya-1 de Vladimir Solovyov: ‘La próxima desnazificación de Alemania debe ser mucho más sistemática, más profunda y más ideológica de lo que fue antes’ amenazan a Alemania”, Twitter, 30 august 2022.
- BIHUN, Yuliia (@YuliiaBihun), „Over 1000 civilians could be victims as a result of strike in Kremenchuk. The missile has reached a shopping mall. Russia goes on destroying civil infrastructure and commit war crimes in Ukraine”, Twitter, 27 iunie 2022.
- BLAKE (@Blakeswort), „Vladimir Solovyov, der bekannteste Talker Russlands, fordert nichts weiter als einen Genozid in der Ukraine. ‘Wenn der Doktor in einer Spezialoperation eine Katze entwurmt, ist es für die Würmer Krieg. Für die Katze ist es eine Reinigung.’”, Twitter, 20 iulie 2022.
- CLOWDESTINO (@Clowdestino), „[E] presentador Vladimir Solovyov amenaza a Europa y a todos los países de la OTAN, preguntando si tendrán suficientes armas y personas para defenderse una vez que finalice la ‘operación especial’ de Rusia en Ucrania. Solovyov agrega: ‘No habrá piedad’”, Twitter, 22 iunie 2022.
- COOPER (@coope125), „‘It’s just a simple to sacrifice for #Russia’. Singer Grigory Leps visited our military in the hospital, who participated in a special operation in #Ukraine. The Honored Artist thanked the #Russian soldiers, wished them a speedy recovery and gave each of them a CD”, Twitter, 7 mai 2022.
- DAVIS, Julia (@JuliaDavisNews), „Meanwhile in Russia: top propagandist Vladimir Solovyov is demanding the death penalty for Russian servicemen who abandon their military positions. He is also demanding for his staff to ban any online users who ask him to show his own heroism on the frontlines”, Twitter, 25 noiembrie 2022.
- DAVIS, Julia (@JuliaDavisNews), „Meanwhile in Russia: top propagandist Vladimir Solovyov was dispatched to address the youth. He lied up a storm, mixed trash talk with biblical references & veiled nuclear threats & told the young to get ready to march to the front as soon as they’re old enough. Watch this mess”, Twitter, 7 noiembrie 2022.
- DAVIS, Julia (@JuliaDavisNews), „Meanwhile on Russian state TV: along with losing his Italian villas to sanctions, state TV host Vladimir Solovyov seems to have lost his mind. This messaging—portraying Ukrainians as ‘satanic Nazis’ and claiming Zelensky is not a Jew—is commonplace on Kremlin-controlled state TV”, Twitter, 9 aprilie 2022.

- 290 DAVIS, Julia (@JuliaDavisNews), „Meanwhile on Russian state TV: host Vladimir Solovyov and State Duma member Alexander Babakov discuss how Moscow can use stolen Ukrainian territories to prop up Russia’s failing economy. As you must know by now, this was never about NATO or the Nazis – only aggression and conquest”, Twitter, 26 iulie 2022.
- DAVIS, Julia (@JuliaDavisNews), „Russia’s strategy for decades to come is discussed on Russian state TV. Along with the claim that the Ukrainian language does not exist, pundit predicts Russia’s absorption of the neighboring countries into ‘one big Russian home,’ with eventual expansion to the Balkans & Poland”, Twitter, 28 noiembrie 2022.
- DAVIS, Julia (@JuliaDavisNews), „Top Russian propagandist Vladimir Solovyov (who boasts of not being sanctioned by the U.S.) self-identifies as a terrorist, describing what he would like for the Russian Armed Forces to do in Ukraine”, Twitter, 23 august 2022.
- DAVIS, Julia (@JuliaDavisNews), „Watch this roundup of clips, featuring panicked Kremlin propagandists on several state TV programs, discussing impressive gains by Ukraine’s Armed Forces in reclaiming control over Ukrainian territory”, Twitter, 9 septembrie 2022.
- DOE, John (@SlavFreeSpirit), „The famous Ukrainian artist Ruzhena Rublyova from Kherson supported the Special Military Operation of the Russian Federation in Ukraine. Kiev is furious”, Twitter, 5 septembrie 2022.
- DOMOTOR, Balint (@b_domotor), „Conversation on Russia TV about Kadyrov’s statement that Russia must invade the entire territory of Ukraine. Top pro-Kremlin propagandist Vladimir Solovyov asks: ‘Why do we have to stop there [at the Hungarian-Ukrainian border]? I believe we’re getting into a gigantic European war’”, Twitter, 29 octombrie 2022.
- ELLIOTT, Tom (@tomselliott), „Zelenskyy yesterday: ‘Terror is not limited to our national borders. Russian missiles hit Poland ... NATO territory. This is a Russian missile attack on collective security -- a very significant escalation. We must act’”, Twitter, 16 noiembrie 2022.
- ESTOLETOV, Arthur (@Aestoletov), „Solovyov on air of Russian TV says: ‘there is a very simple target for tactical nuclear weapons, this is Germany’”, Twitter, 21 noiembrie 2022.
- GERASHCHENKO, Anton (@Gerashchenko_en), „Another ‘nice’ video. This one is from earlier today. Solovyev once again suggests reviving death penalty. It seems to be one of his biggest dreams. He is ready to kill anyone. I think he doesn’t really care who exactly”, Twitter, 16 noiembrie 2022.
- GERASHCHENKO, Anton (@Gerashchenko_en), „Solovyev is holding grudges against CSTO for not protecting Russia against NATO”, Twitter, 16 noiembrie 2022.
- GERASHCHENKO, Anton (@Gerashchenko_en), „We’ll put 10-15 million of people ‘under rifle’ [mobilize] and we’ll take a walk across Europe. If they don’t understand something – there’s nuclear weapon to clarify”, Twitter, 27 octombrie 2022.

- GLASNOST GONE (@GlasnostGone), „Bucha: ‘458 bodies, of which 419 bore markings they’d been shot, tortured or bludgeoned to death’”, Twitter, 9 august 2022.
- GRYNSZPAN, Emmanuel, D’ISTRIA, Thomas „After nine months of war, Russian forces are on the defensive in Ukraine”, *Le Monde*, 25 noiembrie 2022, <https://www.lemonde.fr>.
- INTERFAX, „Agreements on admission of LPR, DPR, Kherson and Zaporizhzhya regions to Russia signed in Kremlin”, *Interfax*, 30 septembrie 2022, <https://interfax.com>.
- LAPDOG, Sith-Gay (@SithGayLavrov), “Dear following, hoping you all appreciate what difficult job poor Sergei has, making diplomatic compromise with countries outside Russia, compared with complete nutters inside Russia such as our top propagandist Vladimir Solovyov!”, Twitter, 18 August 2022.
- LASOCKI, Janek (@JanekLasocki), „Protests against the invasion of #Ukraine continue in Russia. And so do the arrests. In the Russian parliament, MPs proposed today 15 years in prison for ‘misinformation on the military operation’”, Twitter, 2 martie 2022.
- MCCARTHY, Simone, PICHETA, Rob „Russia announces immediate ‘partial mobilization’ of citizens, escalating its invasion of Ukraine”, *CNN*, 21 septembrie 2022, <https://edition.cnn.com>.
- ROBERT_CHADWICKI (@OpusVI1), „At the contest ‘Song of the Year’ – a grand purge. Artists who spoke negatively about the special operation in Ukraine will not be allowed to participate in this event. Under the ban, in particular, Vera Brezhneva, Ivan Dorn, Svetlana Loboda, Max Barskikh, Val...”, Twitter, 16 mai 2022.
- ROBERTS, Paul Craig, „Here Is the Full Text of Putin’s Speech This Morning, Feb 24, 2022”, *Paul Craig Roberts: Institute for Political Economy*, 24 februarie 2022, <https://www.paulcraigroberts.org>.
- SCARR, Francis (@francis_scarr), “The latest target of Vladimir Solovyov’s ire is EU foreign policy chief Josep Borrell. The Kremlin alleges that he called Russia ‘fascist’, but his spokesman said there had been a translation error”, Twitter, 6 septembrie 2022.
- SCARR, Francis (@francis_scarr), „If you thought you’d seen it all from Vladimir Solovyov, think again. In his latest tirade, he calls Russia’s invasion of Ukraine a ‘counterattack’ launched in response to eight years of Ukrainian ‘genocide against those who won’t accept LGBT, transgender-Nazi values’”, Twitter, 1 noiembrie 2022.
- SCARR, Francis (@francis_scarr), „Last night Russian state TV got as close as I’ve seen it get to that horrifying article published by RIA Novosti I’ve added some subtitles (I hope you’ll excuse my rushed job). The first man speaking is a pro-Kremlin former Ukrainian MP. The second is presenter Vladimir Solovyov”, Twitter, 8 aprilie 2022.
- SCARR, Francis (@francis_scarr), „On Russian state TV last night there was yet more talk of using nukes against the West. ‘Putin never bluffs,’ Vladimir Solovyov told viewers”, Twitter, 25 aprilie 2022.

- 292 SNYDER, Timothy (@TimothyDSnyder), „The Kremlin’s main propagandist wants more terror in order to defeat Satan”, Twitter, 12 noiembrie 2022.
- SPRITERINFO (@SpriterInfo1), „Captured and bound Russian soldiers were liquidated by Ukrainians trained by Americans. The crime happened near makejevka – 11 russians were killed by shot in the head while they were lying facing the ground”, Twitter, 22 noiembrie 2022.
- TASS, „Decision on special military operation triggered by West’s inability to negotiate”, TASS: Russian News Agency, 25 septembrie 2022.
- TASS, „FACTBOX: What we know about Ukraine’s looming ‘dirty bomb’ false flag plot”, TASS: Russian News Agency, 25 octombrie 2022.
- TASS, „IAEA finds no evidence of dirty bomb preparation in Ukraine”, TASS: Russian News Agency, 9 noiembrie 2022.
- TASS, „Kadyrov reveals number of Chechen fighters involved in Ukraine special operation”, TASS: Russian News Agency, 15 noiembrie 2022.
- TASS, „Kherson Region authorities have evidence of Kiev’s reprisals against local residents”, TASS: Russian News Agency, 14 noiembrie 2022.
- TASS, „Kiev regime to pin Ukrainian crimes in Kherson on Russia, warns politician”, TASS: Russian News Agency, 14 noiembrie 2022.
- TASS, „Kremlin relies on Defense Ministry’s data regarding Russian casualties in Ukraine”, TASS: Russian News Agency, 8 aprilie 2022.
- TASS, „LPR militia reports 70 Ukrainian militants wiped out in Donbass in past day”, TASS: Russian News Agency, 16 noiembrie 2022.
- TASS, „LPR militia reports eliminating 55 Ukrainian militants over past day”, TASS: Russian News Agency, 22 octombrie 2022.
- TASS, „LPR militia reports roughly 90 Ukrainian militants wiped out in past 24 hours”, TASS: Russian News Agency, 14 noiembrie 2022.
- TASS, „Lukashenko says Russia conducts operation in Ukraine with ‘surgical’ precision”, TASS: Russian News Agency, 1 martie 2022.
- TASS, „Main goals of first stage of special military operation in Ukraine accomplished”, TASS: Russian News Agency, 29 martie 2022.
- TASS, „Moscow furnished interested parties with evidence on dirty bomb”, TASS: Russian News Agency, 25 octombrie 2022.
- TASS, „Official says Ukraine lost 320 tanks, 9,800 troops in Kherson Region over past six weeks”, TASS: Russian News Agency, 17 octombrie 2022.
- TASS, „Operation in Ukraine proceeds as planned, first stage goals complete”, TASS: Russian News Agency, 25 martie 2022.
- TASS, „Putin meets with Russian defense minister and chief of general staff”, TASS: Russian News Agency, 27 februarie 2022.
- TASS, „Putin ordered defense chief to inform counterparts of Kiev’s ‘dirty bomb’ false flag plot”, TASS: Russian News Agency, 27 octombrie 2022.
- TASS, „Right to secession from USSR was ‘time bomb’ under its statehood”, TASS: Russian News Agency, 12 iulie 2021.

- Tass, „Russia begins another stage of special military operation in Ukraine, says Lavrov”, TASS: Russian News Agency, 19 aprilie 2022.
- Tass, „Russia had no other choice but to launch special military operation, says official”, TASS: Russian News Agency, 3 noiembrie 2022.
- Tass, „Russia raises issue of Kiev’s ‘dirty bomb’ plans at closed UNSC session”, TASS: Russian News Agency, 28 octombrie 2022.
- Tass, „Russia set to rout Neo-Nazism bridgehead in Ukraine created by West, says security chief”, TASS: Russian News Agency, 26 aprilie 2022.
- Tass, „Russia still waiting for list of victims of Bucha false flag, envoy says”, TASS: Russian News Agency, 22 octombrie 2022.
- Tass, „Russia urges IAEA to continue ‘dirty bomb’-related inspections”, TASS: Russian News Agency, 9 noiembrie 2022.
- Tass, „Russia urging UN chief to prevent Kiev’s ‘dirty bomb’ provocation”, TASS: Russian News Agency, 25 octombrie 2022.
- Tass, „Russia’s negotiator says proof is incontrovertible Kiev was preparing to attack Donbass”, TASS: Russian News Agency, 30 martie 2022.
- Tass, „Russia’s special military operation in Ukraine goes under moderate scenario”, Tass: Russian News Agency, 27 august 2022.
- Tass, „Russia’s Ukraine operation going as planned, no need to squeeze it into deadlines”, TASS: Russian News Agency, 30 iunie 2022.
- Tass, „Shoigu told Indian counterpart Ukraine could stage dirty bomb provocation”, Tass: Russian News Agency, 26 octombrie 2022.
- Tass, „Special operation does not depend on weather conditions”, TASS: Russian News Agency, 17 noiembrie 2022.
- Tass, „Special operation in Donbass to be intensified”, TASS: Russian News Agency, 11 aprilie 2022.
- Tass, „Special operation in Ukraine proceeding as planned”, TASS: Russian News Agency, 1 august 2022.
- Tass, „Special operation in Ukraine proceeds according to plan, says Kremlin”, TASS: Russian News Agency, 23 martie 2022.
- Tass, „Special operation in Ukraine proceeds according to plan”, TASS: Russian News Agency, 10 iunie 2022.
- Tass, „Ukraine’s 2,119 military targets destroyed in special operation”, TASS: Russian News Agency, 5 martie 2022.
- Tass, „Ukraine’s military suffers over 1,200 casualties in failed offensive”, TASS: Russian News Agency, 30 august 2022.
- Tass, „Ukraine’s military suffers over 60 casualties in Donbass in past day”, TASS: Russian News Agency, 15 noiembrie 2022.
- Tass, „Unregistered medications were tested on residents of Rubezhnoye”, TASS: Russian News Agency, 4 august 2022.
- Tass, „US is using Ukraine as battering ram against Russia”, TASS: Russian News Agency, 26 octombrie 2022.

- 294 TASS, „Zelensky impossible to negotiate with, talks out of the question”, TASS: Russian News Agency, 11 noiembrie 2022.
- TENA, Alfons López (@alfonslopeztena), “On Russia’s primary TV channel, hosted by Putin’s top propagandist Vladimir Solovyov, defeat is forecasted and presented, not as the end of Putin’s regime, but as the end of Russia itself – Like all dictators do, parading as the embodiment of the Fatherland”, Twitter, 27 martie 2022.
- THE MOSCOW TIMES (@MoscowTimes), „Over 4,600 people in 65 cities across Russia were detained at protests on Sunday against Moscow’s military operation in Ukraine, a monitor said, on the 11th day of the invasion”, Twitter, 7 martie 2022.
- US DEPARTMENT OF STATE. “Faces of Kremlin Propaganda: Vladimir Solovyov.” *US Department of State*, 31 martie 2022.
- VISEGRÁD (@visegrád), „Russia’s most famous journalists and ‘experts’ saying on state TV that nuclear war with NATO maybe wouldn’t be that bad after all since the Russians will go to heaven, while the Westerners...”, Twitter, 27 aprilie 2022.
- VISEGRÁD 24 (@visegrad24), „CNN just reported about the 10+ Russian soldiers killed while surrendering in Makiivka without mentioning that a Russian soldier was captured on video opening fire on Ukrainian soldiers before anything happened. Didn’t CNN watch the same video as the rest of us? What’s going on?”, Twitter, 20 noiembrie 2022.
- ZMiST (@ZMiST_Ua), „Mariupol looks like this now. At every step there are ruins and traces of war, which are full of pain and fear”, Twitter, 16 noiembrie 2022.